-MED

# HALLO BANDOENG HIER DEN HAAG

HERINNERINGEN AAN DE EERSTE RADIOTELEFOONGESPREKKEN TUSSCHEN NEDERLAND EN NEDERLANDSCH-INDIË

HOOFDBESTUUR DER P. & T.
1928

©R. Marnette

RADIO-RAAD

W.

Bushuis Bibliotheek
AFGEVOERD

Raad voor Cultuur
Documentatiecentrum

# HERINNERINGEN

## AAN DE EERSTE RADIOTELEFOONGESPREKKEN TUSSCHEN NEDERLAND & NEDERLANDSCH-INDIË IN MCMXXVIII

1 · 9 · 2 · 8

HALLO BANDOENG!
HIER DEN HAAG!
F.M.

HERINNERINGEN AAN DE
EERSTE TELEFOONGESPREK
KEN TUSSCHEN NEDERLAND
EN NEDERLANDSCH-INDIE

# HALLO BANDOENG! HIER DEN HAAG!

# DE STEM UIT HET OOSTEN

ALS EEN DROOM ligt dit wonder nog in mij besloten. Het woelt zich moeizaam los uit zijn toover en langzaam groeit het naar de realiteit toe, die ik nog niet omvatten kan; de realiteit, die nuchter is en met cijfers werkt, terwijl dit toch liever een sprookje moet blijven, een duizend-en-één-nacht-vertelling.... een koortsige fantasie een Jules-Verne-dwaasheid: Hallo! Hallo!.... met Weltevreden! Dit is immers het loutere spel van een kind, dat met moeders pollepel vaders telefoongesprek nadoet.... Dit is immers alleen maar de stoute verbeelding van een dichter, die geen afstanden kent in zijn fantastisch brein en aansluitingen maakt, zonder weerstand.... dit is immers.... Langzaam woelt het zich los uit de windselen van het groote raadsel; langzaam sperren zich de oogen als van een, die ontwaakt uit een verren droom.... langzaam grijp ik naar die werkelijkheid toe.... dat wezenlijk tastbare: de koptelefoon en die stem uit het Oosten: Hallo, Hallo, Den Haag daar? En nou moet ik het dan stellig weten, nou moet het dan toch een enorme zekerheid zijn, dat ik hier de wereld in mijn greep heb en dit niets anders is, dan de echte werkelijkheid: een gesprek met Indië....

En als ik mij goed de oogen uitgewreven heb, zie ik me zitten in den met gordijnen en doek omhangen en bespannen Studio aan de Kortenaerkade, waar Holland met Indië praat. Het microfoontje voor den leunstoel en een tafel met rondom koptelefoons en: de realiteit.

Ben jij daar, Ans? Ben jij daar, Wim? O, moeder, ben jij het? ? ? En: Mijn jongen, jà, ik ben het;

en: ben jij het echt, Piet?

en: hoe is het met Lies?

en: Hallo, kerel, je spreekt met je vader, en.... Maar laat ik oppassen dat het niet weer een sprookje worden gaat. O, neen. Laat ik het nu vasthouden in dat koele verstand, waarin om een plaatsje gevochten wordt voor een paar regels: techniek. Ruim 12.000 kilometers verder, dáár, waar we geweest zijn met onze gedachten, dáár, waar we weken voor noodig hebben om langzaam naar toe te stoomen, dagen en nachten door.... daar vang ik nu hier: draadloos uit op, daar spreek ik hier nu naartoe, draadloos en het contact is er: De stem uit het Oosten.

Dat is de duizelingwekkende zekerheid: dáár midder-nacht; hier het bitteruurtje, de afternoon-tea en het rustige gesprek tusschen vaders en zonen, moeders met kinderen, broers met zusters....

En de ontroering trilt door je zenuwen heen, als je een moeder ziet, die daar zachtjes-benepen: Willem! roept en meer niet zeggen kan, dan dat ééne woord: Willem! Hààr Willem. — O, wereld van weemoed, heimwee en zaligheid.... de tranen verstikken moeders stem. En daar, in Indië, in het midder-nachtelijk uur, de jongen, die vraagt: Maak je het goed, moeder? Is er waarlijk ooit kleiner vierkante ruimte geweest, dan in dezen Studio aan het Haagsche Hoofdbureau der Posterijen, waar zooveel harts-bevingen en ziels-emoties zijn vermoffeld achter het zakdoekje voor moeders oogen? Ik hoor een droef bericht: Zeg het voorzichtig, o, zeg het haar heel voorzichtig, Frits, dat ze is heengegaan.... Er is al een telegram naar hen toe, maar bereid ze voor.... Ontzettend. Ik hoor de jongensstem van een lachenden boy: Dag, vader; En terug: dag, jongen! Wat moet je hebben voor je verjaardag? — Een stoommachine vader! Ik hoor den schater van een heele familie, die niet meer praten kan van de pret om Piets stem te hooren.... Ik hoor den fijnen toon van een dankbaar mensch, die even weten laat, hoe een heerlijk feest er is

gevierd .... een gouden feest .... En dan dat laatste: Nou dàg, jongen, dág .... dág .... dág .... dat is ineens het besef, dat het alweer voorbij is en de nuchtere dingen weer gaan komen, die het sprookje verbreken zullen .... alleen die herinnering en die opgetogenheid, dat het prachtig was ....

Deze dingen schrijf ik dankbaar. Hier is in dat oogenblik een wereld aan mij bloot gelegd, waarvan de mensch amper besef heeft. Zóó is het vandaag. Hoe zal het morgen zijn? Hoorde ik nu reeds niet het nuchter-zakelijke gesprek van twee mannen: dividend, balans, de oogst, de koers .... En zal niet binnen enkele maanden het eenvoudige telefoontje met Batavia ons alweer koud laten .... ?

Zoo is de moderne mensch. Hij draaft naar de volmaaktheid toe. Hij neemt iedere hindernis. Is even bewogen om het oogenblik zèlf en zijn ren gaat verder .... Het leven kampt met de oneindigheid.

De stem uit het Oosten. Het is de stem van de wereld. Niets ligt verder meer van elkaar, dan twee straten afstands. Zoo groeit de wereld in zich zelf dicht. De beslotenheid: het groote geheim. En het leven dendert ....

Maar die moeder, vannacht, in haar wit-bed, zal nog hooren Willem's stem en ze zal insluimeren, met die muziek in haar ooren. Geen gedicht is schooner, dan dat en geen vreugde dieper, dan deze: Holland—Indië ligt in de beslotenheid van een moederhart en iedere zucht is een draadloos sein: Hallo, o, mijn kind —

# GESPREKKEN MET INDIË
## DE WONDEREN VAN DE DRAADLOOZE.

**Van snikken en glimlachen.**

VOOR wie niet technisch is aangelegd, zijn alle uitvindingen van de techniek wonderen. Die wonderen zijn natuurlijk te begrijpen, als ze worden uitgelegd, maar door den tijd raken we er zoo aan gewoon, dat we de grootste uitvindingen, de zeldzaamste wonderen, verder zonder eenig nadenken aanvaarden.

Om iets heel simpels te nemen: een gramophoonplaat. We nemen zoo'n zwarte schijf waarin cirkels gegrift staan, gedachteloos op en aanvaarden de mooiste muziek, die er uit voortkomt. Maar soms, als we er over nadenken, worden we ons wederom van het wonder bewust, dat we in onze handen hebben.

Zonder nadenken meest staan we ook voor de radio. We luisteren naar muziek uit Daventry, draaien een knopje om en hooren een kerkdienst of een lezing uit Hilversum, een gemengd bericht, een nieuwtje over de Italia. Maar opeens, in de nuchterheid van het dagelijksch werk, heeft iemand een knopje omgedraaid en door het werklokaal klinken sonoor de twaalf slagen van de Westminster Abbey. Die klanken brengen het wonder terug, het wonder der techniek, dat we gedachteloos aanvaard hadden. En we zijn ons dan weer volkomen bewust, hoe prachtig alles geconstrueerd is, hoe wonderlijk het samenstel van zoo'n toestel.

We hebben al zoo dikwijls gelezen, op welke wijze een draadloos telefonische verbinding met Amerika, met Indië tot stand komt en toen de heer Pater, de perschef van het hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie op een papiertje voor ons uitteekende, hoe de verbinding met Indië tot stand

zou komen, leek dat allemaal zoo heel eenvoudig en nuchter: Den Haag verbonden met Kootwijk, dat een zendstation heeft, Rantja Ekek in Indië is het ontvangstation, dat weer met Bandoeng verbonden is en deze plaats met Malabar, waar uitgezonden wordt naar Meijendell en vandaar gaat de verbinding naar Den Haag.

Na dit kleine college gingen we naar den Studio van het hoofdbestuur der P. en T. De deur sloot geruischloos. Op den grond lagen dikke kleeden, tegen de wanden hingen geluiddempende gordijnen. Boven een tafel stond de microfoon en met een koptoestel om het hoofd sprak een der technische ambtenaren met Weltevreden.

— Hallo Weltevreden, we moeten de namen even nagaan.

En één voor één werden de namen geverifiëerd van de personen, die hier en te Weltevreden met elkaar zouden spreken. Toen kwam Bandoeng aan de beurt en ten slotte zou van de Pressa te Keulen met Indië gesproken worden.

Men staat als journalist eenmaal als onbescheiden bekend, als nieuwsgierig, zoo ge wilt. Er wàs een tijd, dat men liever ergens een journalist buiten hield. Die tijd is gelukkig voorbij. De groote lichamen en maatschappijen zijn gaan begrijpen, dat de journalist niet uit persoonlijke nieuwsgierigheid of onbescheidenheid ergens naar komt informeeren, maar ten dienste van het algemeen belang. Het is zijn plicht, als inlichter van het publiek, om onbescheiden, nieuwsgierig te zijn. Maar als mensch kan hem dit soms pijnlijk treffen. Hij heeft dan een strijd te voeren, maar een, die gauw beslist moet zijn, omdat hij geen tijd te verliezen heeft.

In de spreekkamer zaten eenige menschen te wachten op hun beurt. Een heer en een dame waren ernstig, een paar jonge meisjes met een heer bleken niet onder den indruk. Ze spraken lachend over het geval, dat ze straks, wel zes minuten lang, zouden spreken met bekenden in Indië.

In den Studio waren er reeds eenigen aan het spreken. Een moeder zat in het midden, een heer en een dame naast haar. Ze sprak met haar dochter, die van haar plannen vertelde, vroolijk, opgewekt. Ze ging reizen, nog meer van Indië zien. Ze vroegen naar elkaars gezondheid en een bijna in alle gesprekken terugkeerende vraag was: Hoe laat is het nu bij jou? Een heer sprak met zijn zoon. Ze waren blijkbaar zakenmenschen. „Ik heb zestien brieven naar Buitenzorg gezonden en twaalf antwoorden gehad. Ik geloof, dat alles voor elkaar is, maar u begrijpt, dat ik er niets meer van zeggen kan, want er zijn duizenden luisteraars."

„Dat begrijp ik", zei de vader. „Ik zal u wel een telegram zenden, als het in orde is", antwoordde de zoon weer. Er was geen ontroering, er was het nuchtere aanvaarden van het wonder, dat men de stem van een kind op 12.000 K.M. afstand kon hooren! Een telefoongesprek, meer niet.

Maar voor een kind was het nog wel een wonder. „Jantje", zei een moeder in Indië, „kom nu ook aan de telefoon en groet opa. Zeg: Dag opa!"

Maar Jantje kon geen woord zeggen.

Mevrouw Koomans was er met haar dochters. Voor haar was dat spreken met Indië niets bijzonders meer, voor haar kón het geen wonder zijn. En ook de meisjes mochten even iets zeggen tegen oom.

Eén sprak namens moeder, want zelf dorst ze niet te komen. Ze was bang, dat het haar te veel zou aangrijpen. Een ander had van moeder een heel lijstje gekregen om over te brengen aan haar zoon. Een heele familie was diep ontroerd. Ze mochten om beurten praten en spraken met hun dochter. En de oude vader zei zoo heel eenvoudig:

„Toen ik, anderhalf jaar geleden, afscheid van je nam, had ik niet gedacht, dat ik je nog spreken zou, en nu is het toch gebeurd."

Snikkend stond een vrouw op en toen ze langs de ingenieurs kwam, zei ze: „Wat U voor ons mogelijk heeft gemaakt, daar kan ik U niet genoeg dankbaar voor zijn."
Telkens kwamen er nieuwe personen spreken en over en weer werd geïnformeerd of de kinderen overgegaan waren, gezegd dat ze een brief hadden gezonden, waarin stond, dat ze malaria hadden, maar dat ze nu heelemaal beter waren, dat de kinderen niet zoo laat op mochten blijven en daarom er niet bij waren. Er was een echtpaar uit Brussel overgekomen; er werden boodschappen overgebracht, groeten gedaan, hartelijk gegroet. Toen kwam een meisje binnen, bleek met donker haar, met een nonnetje en een oudere dame. Ze sprak met haar ouders. Nog kort was ze in Holland, want de Insulinde had haar naar Marseille gebracht. Ze vertelde, dat ze nog in het Ziekenhuis was, maar even had mogen komen om te praten. Ze was erg ziek geweest, voelde zich nu beter. De dankbare, verheugde ouderstemmen klonken terug. En het meisje zei: Laat moeder toch niet ongerust zijn, ik ben er heelemaal bovenop, heusch. En als de Insulinde terug is, vergeet dan niet om kapitein Ruhaak op te zoeken, want hij is ontzettend aardig voor me geweest.
De zes minuten waren allang om. Maar ze konden geen afscheid nemen. In den Studio waren voor haar geen onbescheiden luisteraars; er waren daar alleen, 12000 K.M. weg, haar ouders, die nu uit haar eigen mond hoorden, dat ze behouden was aangekomen, dat ze beter was over eenige dagen. En ze herhaalde maar telkens en telkens weer: „Dag, dag" en haar ouders zeiden: „Dag schat, dag lieveling", tot eindelijk een ander aan de beurt moest komen om ook te zeggen wat hij op het hart had.
Zoo trokken ze allen voorbij: sommigen met een papiertje, waar alles op geschreven stond om toch vooral niets te vergeten, anderen zakelijk en nuchter, sommigen opgewonden

door de emotie, weer anderen diep ontroerd. Maar allen zullen, eenmaal thuis, met verbazing hebben gedacht aan het wonder, dat volbracht is: een telefoongesprek zóó duidelijk, alsof men in de stad spreekt, van Nederland met Indië.

# HET BELEEFDE WONDER

„Ben jij 't, Pa"?

IK had op 3 Juli in het gebouw van het hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie in Den Haag de gelegenheid om een radio-gesprek te voeren met onzen in Indië wonenden oudsten zoon.

Iedereen heeft al in de kranten gelezen van die gesprekken. Maar het echte wonder ervan dringt toch eerst tot je door als je 't beleefd hebt. Vooral wanneer zoo'n gesprek kan worden gevoerd tusschen ouders en kinderen, die door 's werelds loop zóóver en zóó lang van elkaar zijn gescheiden als het verblijf in Indië nu eenmaal meebrengt.

In een klein vertrek, goed afgesloten van elk buitengeluid, staat een klein toestelletje. Het lijkt een velletje wit-grijzig vloeipapier, gevat in een portretlijstje, niet grooter dan een middelmatige hand. Je neemt plaats aan het tafeltje, waarop 't staat. We waren met z'n vieren. We zetten de kop-telefoons aan 't oor, in spannende verwachting. De bedienende ambtenaar, ook met een kop-telefoon aan 't oor, spreekt heel gewoon, niet luider als sprak hij met iemand in de kamer zelf.

— Hallo, Weltevreden? Is de heer Vliegen daar?

En even onmiddellijk als bij een gewoon stads-telefoongesprek komt het antwoord:

— De heer Vliegen is in aantocht.

En een paar sekonden later komt de stem, die je onmiddellijk herkent, de stem van den zoon, die 12.000 kilometer ver is, de stem die je zoo vele lange jaren niet hebt gehoord.

— Ben jij 't pa? En is moe bij je?

— Ja, en je broer en zus ook.

En het gesprek begint. Wij herkennen onmiddellijk de stem van zijn vrouw die er zich in mengt. En van onzen kant praten

we, de een na den ander en op iedere vraag volgt prompt het antwoord, misschien niet zóó duidelijk als stond de spreker van den anderen kant, voor je in de kamer, maar wél even duidelijk als wanneer je een telefoongesprek voert tusschen Den Haag en Amsterdam. Iedere nuance van de bekende stem komt uit, de bepaalde uitspraak van een bepaald woord, de klank van den welbekenden lach als er een grap wordt gezegd, elke eigenaardigheid van de stem en van de uitspraak hoor je en hij daar aan den anderen kant van de wereld hoort 't ook. 't Is of je vlak bij elkaar bent gebracht.

Een levendig besef van het wonder komt plotseling als hij vraagt:

— Hoe laat is 't bij jullie?

— Half vijf, en bij jullie?

— Goed half elf.

Wij hebben hier buiten de stralende namiddagzon, bij hun is 't al meer dan vier uur donkere nacht.

Drie minuten mocht het gesprek duren, maar de ambtenaren aan beide kanten, waarschijnlijk zelf schik hebbend in 't geval, omdat het zoo goed gaat, geven wat toe. Maar eindelijk moet het gebruikelijke: dàg! Hou je goed! komen. We hooren hem aan den anderen kant nog tegen den bedienenden ambtenaar zeggen:

— 't Was buitengewoon duidelijk, o ja!

En dan is 't kontakt verbroken, de afstand hersteld. Weer scheiden de 12.000 kilometer je van elkaar, maar we hebben een wonder beleefd. Begrijpelijk is het dat velen, vooral de moeders die met in Indië verwijlende kinderen spreken, van aandoening haast geen woord kunnen uitbrengen. In dit kleine vertrek worden vele tranen van vreugde gestort.

Het wonderste van alles is, dat het overbrengen van het geluid geen tijd behoeft. Als kind hebben we allen zeker meermalen opgemerkt dat, wanneer je op 100 meter afstand iemand met

een hamer op een paal ziet slaan, het geluid van den slag je niet bereikt op het oogenblik dat je de hamer op den paal ziet neerkomen, maar even later. Er ligt een duidelijk merkbare afstand tusschen het zien en het hooren. En hier komt het geluid over een afstand van 12.000 kilometer, 2400 uren ver, tot je, op hetzelfde oogenblik als het dáár gegeven wordt. Een der ambtenaren, de heer Koomans, wordt aan ons voorgesteld als „de technicus" van het geval.
We hebben hem warm de hand gedrukt, omdat hij voor ons vertegenwoordigde het geheele korps van degenen, die ons dit wonder hebben laten beleven.

# HET RADIO-KRUISGESPREK

De „overzijde" vertelt.

OP 5 Juli j.l. plaatsten wij een stukje, weergevend den indruk van een Radio-gesprek van p.g. Vliegen met zijn in Indië wonenden zoon. Hier volgt een weergave van den indruk aan den anderen kant. De zoon schrijft:
Buitenzorg, om zeven uur 's avonds. Auto vóór. „Zul je niet vergeten Opa en Oma van ons te groeten", roepen onze twee meiskes om strijd! Terwijl we stellig en herhaaldelijk verzekeren het niet te zullen vergeten, begint de motor z'n geronk en voort gaat het, zestig K.M. vèr, in kalme vaart. 't Is of wij nauwkeuriger dan anders den motor beluisteren en telkens denken we aan de banden! Je zult het immers altijd zien, dat je iets aan zoo'n ding krijgt, als 't er op aankomt! Maar, naar mate wij vorderen en er niets gebeurt, verlaten onze gedachten zoo zoetjes aan Indië. In Holland zien wij ze zitten, vader en moeder. 't Is daar één uur 's middags, de zon schijnt er en heel het ons bekende Holland schiet in vogelvlucht voorbij, Amsterdam, de Westertoren, Nassaukade 159, de Zandvoortsche badkoetsjes, de batterij bij De Willem Barendzstraat in Utrecht, soldaten in mobilisatiebuis gevangen, de Pier van Scheveningen.... het benzinedepôt te Meester Cornelis! Wij dalen en met een sierlijke bocht staan wij stil voor dat huisje om benzine bij te vullen!

Het Telefoonkantoor te Weltevreden. „Ja zeker, meneer, hier is het en om tien uur begint het".
Onze gedachten dwalen voortdurend af. Wij zien ze ginds in de tram stappen. Telkens haalt Pa zijn horloge te voorschijn en wij het onze!

Wij zitten aan één van de drie tafeltjes, koptelefoon op en

beluisteren een gramofoon, die Bandoeng afdraait. Hm, niet veel soeps. Allerlei rare geluiden klinken er tusschendoor en soms fluit het zóó schril in je ooren, dat je den luisterhelm zou hebben afgerukt, als 't geen radio was geweest. Met dat al begint er echter een onrust in je te groeien, dat het straks met Holland net zóó zal zijn, als een meneer, die daar blijkbaar wat te vertellen heeft, ons en de andere menschen, die intusschen gekomen zijn, gaat vertellen, dat het nog te vroeg is, dat het eerst pas mooi duidelijk doorkomt, als het later op den avond is, omdat de electrische trams nu nog te veel storen. Wij zetten het ding weer af en raken aan het mijmeren. Ginds, vèr over zee, veronderstellen wij vader en moeder, net als wij, gezeten, net als wij, met zoo'n toestel op, in spanning van de dingen, die gaan komen. Rondkijkende zien wij, dat niemand meer luistert, dus wapenen wij ons weer en luisteren. Daar houdt opeens de muziek op. Een zwaar suizen geeft de sensatie van nou zul je 't hebben. Nou zoeken ze mekaar! En weer werkt de verbeelding. Je ziet den oceaan, hoort het geraas der golven, het suizen van den wind, je ziet schepen varen, de voorplecht van een eigen mailboot, die je meevoert naar Den Hoek of IJmuiden. Je ziet vader en moeder zitten luisteren, ze kijken op, alsof ze ons zien en herkennen.... „Hallo, hier Kootwijk" doet ons, geëlektriseerd, rechtop zitten, nerveus: „Daar heb je 't, ze beginnen, Kóótwijk". Een geweldig bewegen is er het gevolg van, iedereen worstelt met z'n luisterhelm.... „Bandoeng, hoor je me, hier Kootwijk". — „Het komt goed door vanavond, hier Bandoeng". — „Waar is Weltevreden?" — „Ik ben nog wat zwak, zal nog wat bijstellen".... 't Was een heerlijke sensatie en dat maken ze in Den Haag nu ook mee! Dan zijn de eersten aan de beurt, de familie „Voordal". Wij dus niet. Er is blijkbaar een wijziging in de volgorde gebracht. Feitelijk zijn we er blij om, want eerlijk gezegd, wilden we eerst wat wennen en nog een

beetje bijkomen van den schok. Wij volgen nu het gesprek. Aardig die verschillende stemmen, maar toch kunnen wij lang niet alles verstaan en daar begint de vrees weer op te komen, dat wij het niet zouden treffen en wij zijn het slikken nabij, als er weer allerlei bijgeluiden optreden. Het gesprek is afgeloopen en enkele aanwezigen noemen onzen naam en wij hoorden zèlf, niets! Daar komt een oude kennis naar ons toe, naar het later bleek: de toekomstige leider. Hij komt ons halen! Het is onze beurt! Meer dan ooit vreezen wij mislukking, maar hij vaagt elke vrees weg met zijn: „'t Komt goed door vanavond, maar het kan nòg beter".
Wij loopen een lange galerij door, een paar zware overgordijnen wijken en wij staan in den studio en de beide heeren in den studio wijzende op het toestel, zeggen, dat wij niet behoeven te wachten, maar onmiddellijk moeten gaan luisteren. Wij grijpen de koptelefoon. Nog heb ik den helm niet heelemaal op, of daar hoor ik al, heel duidelijk en o, zoo dicht bij: „Ben jij daar jòngen? . . . ." „Já, Pá . . . ." En dan vertelt hij, dat Moes er is en m'n zus en m'n broer en dat m'n Schoonvader gevraagd was, maar niet kon en ik hoor den zucht van verlichting van m'n vrouw naast me. Dat is vaders stem, zooals die in me leeft, zooals die klinkt in ontroerende momenten, zooals ze klonk, toen hij ons trouwde, toen wij afscheid namen op de mailboot, toen we terugkeerden en weer weggingen en ik zie hem vóór me, héél blèèk, ik zie z'n oogen, maar tijd om te ontsporen krijgen m'n zenuwen niet. Ik móét wat zeggen en dan raffel ik achter mekaar af, wat ik op een papiertje heb gezet voor het geval ik met m'n mond vol tanden zou staan . . . . Dan spreekt Moes. Zij beheerscht zich wonderlijk, maar wat zij gezegd heeft, weet ik niet meer. Ik luisterde stellig teveel naar de stem. Dan m'n zus. Die heeft het toch ook een tikje te pakken en als m'n broer spreekt word ik even koud. 't Is één oogenblik of ik mezelf hoor, maar dan herken

ik zijn geluid. Hij spreekt het minst snel. Woord voor woord verstaan wij en geen moment vreezen wij meer, dat er storing zal zijn. En die paar maal, dat het even hokte schenen meer opzettelijk, als om ons gelegenheid te geven adem te halen. En als het dan wat minder duidelijk is, buigen wij 't hoofd vóórover in de richting van den „mikrofoon" om beter te hooren, om iedere trilling van de geliefde stemmen op te vangen. Je vergeet zelf te praten en zij wenschen juist, dat jij praat! 't Is wel wat ongelijk, één tegen vier, maar mijn vrouw, die zelf niet voor het vierkante witte doekje praten wil, helpt me gelukkig een beetje. Ik moet vragen hoe laat het is. Ginds halfvijf, hier kwart vóór elf. Maar dan ben je weer uitgepraat. Je gedachten staan stil, alles is gericht op het opvangen van de klanken, die herinneringen wekken aan die stemmen verbonden en dat geeft een heerlijk geluk, dat je wilt vasthouden. Als dan mijn vrouw zichzelf overwint en wat zeggen gaat, dan is er groote opleving aan de andere zijde: „Zij spreekt!" Soms klinken daar alle vier stemmen door elkaar en dat geeft een heerlijke sensatie. Nu moet ik weer praten, ik zeg maar wat. Dan moet ik opeens op kommando lachen! En dat, als je nog geheel onder den ban der ontroering bent, maar ik deed het! Of het echter erg natuurlijk geklonken heeft, waag ik ietwat te betwijfelen.... Daar glijdt een hand met een kaart langs me heen, een belletje gaat — of ging het eerder? — het is tijd! 't Is gebeurd, nog even een afscheidsgroet ook die van de kinderen. Weer klinken alle stemmen dooreen, haastig, als bij geen afscheid, al is het nog zoo dringend.... dan is het uit?

Neen, dan is het niet uit, dan wijkt de ban zelfs geen moment, dan verdwijnen wij uit den studio, omgeven door de stemmen van daareven, dan ga je niet meer luisteren naar de nu volgende gesprekken, dan stap je als in een droom in je auto, dan rijdt je bijna tegen een steenen bank, dan ben je en blijf

je gevangen in de sfeer van 't wonderlijke en onwezenlijke en den geheelen langen weg terug in 't middernachtelijk uur zweven je gedachten vèr over zee, hoor je de stemmen wéér in de voorbijsuizende lucht. De tropische maannacht kleurt het landschap rondom met een weemoedigen glans en 't ingesluimerde weerziensverlangen ontwaakt. De momenten van mooi geluk door wederhooren wisselen nu af met oogenblikken van droef leed door het verlangen naar het wederzien. Wij zeiden weinig. Alleen verklaarde mijn vrouw me, dat als haar vader er geweest was, dat ze dan zou zijn weggeloopen, als ze dat nog gekund had. Het vredige rondom ons, het gestage brommen van den motor, de voortschrijdende tijd, brachten rust en zoo naderden wij Bogor weer en dachten wij aan de kinderen, die thuis sliepen en...."

Het is nu eenigen tijd geleden en nu weten wij zeker, heel zeker, dat wij dit gesprek nimmer vergeten zullen, nimmer vergeten kùnnen.

En nu vraagt men zich in zekere kringen nog wel eens af of de meerdere kennis en de toenemende volmaaktheid der reeds thans verbluffende moderne techniek, het menschengeluk wel wezenlijk verhoogen!

Dit radio-kruisgesprek straalt een geluk uit, dat wij nog lang zullen genieten. Deze herinneringsster der eerste grootte zal, nog lang, naglanzen op ons levenspad, zij 't met den weemoedigen glans van 't verre!

# EEN NIEUWE WEG NAAR INDIË

Door de microfoon in den studio van P. T. T.

VERSCHROMPELD gebogen oud moedertje, dat zenuwachtig binnenschuifelt in den Studio van de P. T. T. Ze is zeventig of tachtig, op den leeftijd dat raden moeilijk is. Maar ze zal zoo dadelijk de stem van haar zoon hooren, die heel ver weg, aan de andere zijde van den aardbol, in Tropisch Nederland is, en nu is alles in haar weer jong, vol herinneren. Zag hem in jaren niet, maar ze zal hem nu door de microfoon zien, in gedachten als ze zijn stem hoort.

— Halloh Weltevreden, Hallo Weltevreden, hier Den Haag.

— Halloh Den Haag, hier Weltevreden, de heer X. is reeds voor de microfoon.

— U kunt spreken, mevrouw, uw zoon is er.

Maar niemand, nòch aan deze, nòch aan gene zijde van den aardbol spreekt. Het blijft stil. Een benauwende nerveuze stilte, die ontstaat omdat de keel is toegesnoerd. Eindelijk de eerste stem. Uit Indië .... Is u daar moeder? — Ja, jongen .... — Wie is er? — Ik jongen.

Het doet er niet toe wat tusschen die twee gezegd wordt, maar het oude gezicht begint te stralen, terwijl de oogen weenen. Traantjes druppelen neer, langs de rimpelige wangen, en de rimpeltjes om den mond lachen van vreugde. De stem .... stem van haar verren jongen. Die zij misschien hier .... voor het laatst hoort. Op dit moment van haar leven, dat elken dag haar de gang naar de „Overzijde" wacht. Nu draagt haar stem nog eenmaal tot aan de andere zijde der aarde.

Moeder en zoon zijn even samen. Nog eens: Dag jongen, dag beste jongen.... Dag lieve moedertje! Dàg dàg!
En dan is tusschen hen beiden weer de groote Aarde, en het groote zwijgen van afstand. Maar op de dorre wangetjes glinsteren nog de tranen, als zij stralend heengaat. — Moedertje dat even met haar zoon spreken kon. Mogelijk de laatste maal, dat zij elkaars stemmen hooren.
En weer klinkt het — Halloh Weltevreden, hier is Den Haag. En om de microfoon zit een geheel andere familie, broers, zusters, kinderen.
Om de kruisgesprekken met Indië, waarvan men nog steeds proeven neemt, ook practisch nuttig te maken, heeft de P. T. T. de attentie gehad leden van den Indischen Volksraad in de gelegenheid te stellen met hun families in Holland te spreken. Drie minuten slechts. Wat erg kort is voor een Volksraadslid. Maar het zijn er ten minste drie.
Wij zijn een land, waar de eene helft de andere helft steeds examens afneemt. Dus: — Dag Pa, mijn schriftelijk heb ik al gedaan, alleen mijn mondeling nog niet. — Dan sein je wel den uitslag, hè jongen? — Ja, Pa. Gaat het goed Pa? — Uitstekend jongen, doe de groeten aan Marie en Frieda en Gerrit.... — Die zijn hier ook Pa. Wij zijn hier met zijn achten, nee, negenen, nee tienen. — Jullie slaan òp, jongen. Zoo dàg Marie, dag Jo.
En allemaal zitten ze te lachen en te knikken naar de microfoon als zagen ze daarachter den vader en broer. En ook Lies, die daar in Indië bij haar man is, en die ook groetjes roept en vertelt, dat er een pak onderweg is. Jullie allemaal gezond? Jij ook. Ja heel gezond.
En ze spreken, tot de groote stilte weer komt, het zwijgen over 12 000 Kilometer.

Een voor een komen ze de studio binnen, de families.... En

worden verbonden met Weltevreden. Met ooren en monden, een halven aardbol verwijderd, maar die in eens zoo dierbaar nabij komen.

Weer een oud moedertje, waarvoor de sensatie te veel is, dat bijna zou stotteren, en dat de handjes stijf om de stoelleuning moet klemmen om haar zenuwen te beheerschen. Weer dat eeuwig schoone: — Dag jongen — dat toch voor haar het mooiste is wat ze zeggen kan, zooals het ook het hoogste is als ze uit zijn verren mond nog even hoort het: Dàg moeder! En om het nog eens heel duidelijk te zeggen, bang dat haar oude matte stem niet meer tot Indië zou dragen, grijpt ze naar het marmeren microfoon-kastje, dat daar voor haar staat, en roept het heel hard: Dàg jongen.... Dàg! Hou je maar goed, hoor.

Het is als een film, die snel voorbij draait. Elke drie minuten een ander beeld.... andere harten, die even met het verre Tropenland verbonden worden. Als de begroeting er geweest is, en de emotie van stem-hooren voorbij, dan weten ze niet meer te zeggen, worden de woorden steeds banaal. Nog eens: Wel gefeliciteerd met je jaardag! — Ben je gezond? — Hoe gaat het met Tom? — Welke Tom? — De hond. — O heelemaal beter. — Is opoe er ook? — Nee, opoe is niet meegekomen. — Nou wel te rusten hoor! — Wat wel te rusten? — Hoe laat is het dan bij jullie? — Elf uur. — O hier pas vijf.

En weer komt de groote stilte, schuift zwijgend de zware aardbol zich tusschen de menschen, die het leven scheidt. Weer rijzen de twaalf duizend kilometer tusschen hen op, die even overbrugd worden door het menschelijk vernuft.... De nieuwe weg naar Indië, eenmaal gezocht hoog in het barre Noorden en gestrand in het ijs van Nova-Zembla, maar nu weer gevonden door den blauwen aether.... Nieuwe weg naar Indië, van mond tot mond en hart tot hart.

**Het verre Indië nu ineens heel nabij gehaald tot in de Studio van de P. T. T. in Den Haag tot in de harten van ouden van dagen, misschien voor een laatsten levenden groet, een innige koestering met de warme levende stem.**

# „HALLO WELTEVREDEN"

**Het technisch wonder.**

HALLO Weltevreden; hier Den Haag!"
„Hier Weltevreden!"
„„Is de heer X daar? De familie is hier!"
„Spreken!" ....

Met z'n achten zitten ze om de tafel, ieder met een koptelefoon, in de telefoonkamer (studio) van het hoofdbestuur der Nederlandsche Posterijen, Telegrafie en Telefonie aan de Kortenaerkade in Den Haag. Bescheiden op den achtergrond de heeren hoofdingenieur De Vos, Ir. Visser, Ter Borg en Zijlstra, die de verbinding tot stand brengen, het geluid controleeren en notities maken. In club-fauteuils enkele journalisten-luistervinken, die straks aan den lezer iets willen vertellen van de emoties bij het zien en hooren van dit technisch wonder.

Telefoneeren met Indië! Voor enkele maanden nog een droom, vandaag werkelijkheid. Geregeld hebben deze gesprekken plaats. Tweemaal per week stelt het hoofdbestuur het publiek in de gelegenheid voorloopig gratis van dezen dienst gebruik te maken. Dinsdag roept Nederland op. Menschen, die hier wonen en in Indië relaties hebben, komen op een afgesproken uur in Den Haag voor de microfoon om een praatje te maken met het familielid, dat ginds in Weltevreden of Bandoeng is opgeroepen. J.l. Donderdag ging het andersom: een aantal leden van den Volksraad telefoneerde uit Weltevreden met familieleden en vrienden in Nederland. Het zijn bekende mannen, die van de andere zijde der wereld tot verwanten in het moederland spreken, en wel de heeren C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, van Baalen, Beets, Ten Berge, Blaauw, Dwidjosewojo, Fruin, De Hoog, Jahja Gelar Datoek Kajo, Jonkman, Kiès, Ligthart en Van Lonkhuijzen.

Vóór het vastgestelde tijdstip waren de gelukkige familieleden als gasten van het hoofdbestuur in Den Haag aanwezig; blij, opgewonden, vol verwachting zaten zij in de ontvangkamer te wachten op het supreme moment. Buiten gierde de wind door de telefoonmasten. Er kwam storm. Zou deze de verbinding niet storen? Hoofdingenieur De Vos heeft hen gerustgesteld: „zoo'n windje heeft niets te beteekenen; op het traject van 12000 kilometer — zetter vergeet de nullen niet: het is twaalf duizend kilometer! — is er wel eens meer storm in de lucht; toch spreken wij geregeld...."

En nu zit de eerste groep van dezen middag in de telefoonkamer. Spreektijd drie minuten. Weltevreden is daar. Een bekende stem spreekt, duidelijk, voor allen verstaanbaar. Ontroering maakt zich van de luisteraars meester. Dagen vooruit hebben zij zich op dit oogenblik voorbereid; zij wisten, dat de tijd kort zou zijn; in hun geest hebben ze de gedachten geordend om van het belangrijke, dat ze zeggen willen, niets te vergeten.... en nu is spreken zóó moeilijk! Moeder en vader zitten in 't midden, vlak voor de microfoon: een glimlach om den mond, tranen in de oogen; vader heeft het eerst zijn stembanden vrij gemaakt; hij spreekt tot zijn zoon ginds in het verre land.... Het gesprek loopt verder vlot. Om de beurt spreken moeder, broers, zusters, bekenden.

Merkwaardig: allen maken dezelfde beweging: òf ze halen de microfoon naar zich toe, òf schuiven zelf dichter bij het wonder-eenvoudige toestel. Het hoeft niet. „Blijven zitten en gewoon spreken," dringt de ambtenaar telkens aan. Wat maakt overigens de afstand tusschen mond en microfoon (pl.m. 30 centimeter) in vergelijking met dat andere stuk van den af te leggen weg: 12.000 kilometer?

„Ben jij daar jongen?"

Vele gesprekken mochten wij beluisteren: Ieder gesprek een

stukje levende romantiek. Is het niet opmerkelijk, dat wij op de plechtigste oogenblikken in ons leven alleen de meest-alledaagsche dingen zeggen?
Hier is een moeder, vergezeld van een zoon, die ook in Indië is geweest. Nooit sprak ze door de telefoon. Die moderne dingen waren niets voor haar; zelfs een locaal gesprek heeft ze tot nu toe aan anderen overgelaten. En nu ze voor 't eerst voor een van die moderne dingen komt, zal haar stem gedragen worden over landen en zeeën, naar een ander werelddeel. Drie jaar is het geleden, dat ze afscheid nam van den zoon, die in den Raad van Indië het volk vertegenwoordigt, en thans hoort ze plotseling zijn stem vlak bij....
En de kleine dame in den leunstoel spreekt, zooals alleen moeders spreken kunnen: „Ben jij daar jongen? Hoe is 't met jou?"
Er is eenige siddering in den klank der stemmen. Toch hebben wind, regen en storm, die allicht langs het twaalfduizend kilometer-traject jagen, daaraan geen schuld; het is de met moeite beheerschte ontroering, die de geluidsgolven trillen doet. Het contact van zielen heeft meer invloed dan het geraas der winden en het gebulder van woest tegen rotsen beukende baren....

„Is moeder daar ook?"

Een andere groep is aan de beurt. Een heel gezin zit, van koptelefoons voorzien, in de stille kamer met de zware gordijnen en den geluiddempenden vloer. De stem in Europa spreekt: „Dag vader! Is moeder daar ook?" En het Volksraadslid antwoordt: „Ik ben hier alleen. Moeder is er niet. Zij vreesde, dat het haar te sterk zou aangrijpen."....
Telefoneeren met Indië, — het zal gauw heel gewoon lijken. Onze uitvinders staan voor niets en wij ondergaan den vooruitgang der techniek als iets dat zóó hoort.... Maar die moeder, ginder ver in het Rijk buiten Europa, die de emotie

niet aandurft, de stem harer kinderen te hooren, zij doet ons even nadenken over de grootschheid van dit technisch wonder.

### Wat den Nederlander ter harte gaat.

Het beluisteren van deze gesprekken openbaart ons, dat er enkele dingen zijn, die allen Nederlanders zeer ter harte gaan. Het zijn: de verjaardagen, de examens en de vacantie. In bijna alle gesprekken worden deze onderwerpen op de eene of de andere wijze aangeroerd.

Voor het toestel zit een drietal Indische typen: de student, zus en de oudere vriend. Pa aan de andere zijde van den draad, — pardon er is geen draad: aan de andere zijde van een bijna eindelooze ruimte. De student en zus feliciteeren pa met zijn verjaardag, die .... al voorbij is. Daar hadden ze wel wat vroeger aan mogen denken, meent Pa, op welk standje de gemoedelijke mededeeling volgt, dat er voor den student een postwissel onderweg is — een aantal guldens hooger dan gewoonlijk met het oog op de vacantie! — en voor zus een gouden armband, waarop Pa den ouderen vriend meteen de vaderlijke volmacht verleent zoonlief, als 't noodig mocht blijken, gerust een draai om z'n ooren te geven, — welke mededeeling door het drietal met evenveel vreugde wordt ontvangen ....

### Politiek in den aether.

Dit is een van de nadeelen bij deze wijze van telefoneeren: het gesprek is niet geheim. Een ieder, die een geschikt ontvangapparaat bezit en de juiste golflengte kent, kan luisteren. Staats- en andere geheimen of vertrouwelijke mededeelingen moeten vooralsnog per post worden verzonden. De sprekers in Weltevreden en in Den Haag zullen wel weten, dat zij beluisterd kunnen worden. Toch was er een oogenblik politiek in den aether.

Het lid van den Volksraad Dwindjosewojo had Ir. Cramer, 't soc.-dem. Tweede Kamerlid, laten oproepen. Zij praatten over de actueele politiek en vertelden daarbij dingen, die deels bekend zijn, deels vermoed worden. Meer zullen wij er niet van zeggen. Politieke geheimen zijn bij den journalist veilig, ook als het geheimen van tegenstanders betreft.
Tot onze verrassing, — én tot onze voldoening — hoorden we ook de stem van den heer Bruineman, u weet wel: J. A. M. Bruineman, die aan het adres van een onzer Indische correspondenten nog pas een heel boos ingezonden stuk schreef, dat in „De Tijd" van Dinsdag j.l. is opgenomen. In de stem, die we heel duidelijk hoorden, klonk niets van de boosheid, die in den gepubliceerden brief te beluisteren viel. Thans was dan ook niet de politicus aan 't woord, niet de HoogEdelgestrenge Heer Bruineman met drie voorletters, niet de ex-voorzitter van de Indische Katholieke Partij, niet de afgevaardigde, die in den Volksraad het machtige Suikersyndicaat vertegenwoordigt — maar doodgewoon: „Jan", de zoon, de broer, de vader, hartelijk, gemoedelijk, opgewekt het woord richtend tot moeder, zuster en dochtertje, die alle drie stralend van blijdschap en trots luisterden naar de bekende stem uit het andere werelddeel....

Tante Pos †.

Ruim twee uren hebben wij allerlei gesprekken gevolgd. Telkens werd bevestigd de waarheid van Goethe's woord, dat hij, die in 't volle leven grijpt, altijd iets belangwekkends ontdekt. Maar nog een andere waarheid is dien Donderdagmiddag tot ons doorgedrongen: Tante Pos is dood!
U kent haar wel. Journalisten hebben haar genoemd, Braakensiek en anderen hebben haar herhaaldelijk geteekend als een oude dame, die sokken stopt, thee slurpt, heur voeten warmt op een potkacheltje, en door brilglazen ietwat suffig onze

moderne wereld aankijkt: „Tante Pos", zinnebeeld van het P.T.T.-bedrijf, dat op oude sloffen achter de feiten aanliep. Wij weten niet of Tante Pos ooit heeft geleefd. Misschien was zij slechts een legendarische figuur, 'n schepping van spottende journalisten en humoristische teekenaars. Maar dit weten wij sedert j.l. Donderdag wel: Tante Pos is dood en zij verdient een eervolle begrafenis.

Het zijn geen oude dames, die bij ons P.T.T.-bedrijf de leiding hebben, maar energieke mannen, frissche kerels, die weten aan te pakken en door te zetten.

De telefonische verbinding tusschen Nederland en Indië is een unicum in de wereld.

Terwijl de Duitschers nog eerste proeven nemen om een telefonische verbinding tusschen Berlijn en Buenos-Ayres (pl.m. 9000 kilometer) tot stand te brengen, telefoneert het publiek in Den Haag urenlang ongestoord met Weltevreden, over een afstand, zooals gezegd van 12 000 kilometer. De Nederlandsche ingenieur gaat hier vóór en wijst de wereld den weg. De „Pressa" te Keulen werd door onze mannen telefonisch met de overzeesche gewesten verbonden. Dank zij hun initiatief en hun werk kon de Engelsche onderminister van Koloniën, de heer Ormsby Gore, van uit een kamer in zijn hotel te Bandoeng via Nederland een draadloos telefoongesprek van ruim een half uur voeren met zijn departement te Londen. De verbinding was uitstekend; onze Engelsche gast was dan ook verrukt over de bijzonder goede werking van het Nederlandsch-Indisch en Nederlandsch radio-bedrijf, die hem de erkenning ontlokte: „Wij Engelschen hebben zoo iets nog niet!"

Dit gesprek werd van Nederland over den gewonen kabel naar Londen geleid.

De tijd is niet verre, zoo werd ons verzekerd, dat men van uit alle gemeenten in Nederland, thuis of op kantoor aan het

toestel gezeten, gesprekken zal kunnen voeren met Bandoeng en Weltevreden. Met de kostelooze gesprekken, die nu in het stadium der wetenschappelijke proefnemingen nog worden gevoerd, is het dan natuurlijk gedaan. Maar het tarief zal vermoedelijk nog al meevallen.

— „Hallo Weltevreden!"

De blijdschap en de ontroering bij het telefoneeren met Indië, nu nog het voorrecht van weinigen, zal spoedig het deel van velen worden. Dankbaar en voldaan verlieten alle opgeroepenen de telefoonkamer. Dáár hadden zij den ambtenaar van een andere zijde leeren kennen: de ambtenaar als weldoener der menschheid.

# IN DE KAMER VAN HET WONDER

East is east and west is west,
But in the air the twain have met.

„OF u eens een middag wilt komen luisteren naar de kruisgesprekken, die tweemaal in de week tusschen Bandoeng en Weltevreden en Den Haag worden gehouden", zoo luidde de vraag, die ons door den pater scribentium van het hoofdbestuur der Posterijen op de Kortenaerkade, werd gesteld. „De menschen zijn er nog zoo weinig van doordrongen", zoo werd de uitnoodiging verduidelijkt, „dat Nederland met deze kruisgesprekken, gewone telefoongesprekken tusschen familieleden in Nederland en Indië, zich aan de spits gesteld heeft van de landen, die de toepassing van de radiotechniek beoefenen. In géén ander land kunnen achtergebleven familieleden met hun verwanten in de koloniën spreken, alsof ze niet op duizenden kilometers van het vaderland weg, maar in de eigen woonplaats waren. U moet den indruk daarvan eens ondergaan...."
„Meneer, ik kom!"

Elken dag, dat het geweldig technisch gebeuren van een kruisgesprek over een afstand van 12.000 kilometer zich voltrok, ben ik het kolossale gebouw van het Hoofdbestuur voorbijgekomen. En ik heb het niet geweten, ik ben het me zelf niet bewust geweest. Nu kom ik al onder den indruk, wanneer ik de koude trappen opga, naar de wachtkamer, waar de gelukkigen, die straks mogen spreken, verzameld zijn. Het is vier uur. Een kleine groep is al bijeen. Zij spreken

fluisterend, alsof ze in het voorportaal van een kerk zijn. Een technisch hoofdambtenaar komt wat met hen praten, om hen op hun gemak te stellen. Dat doet hun zichtbaar goed, want de spanning van het naderende oogenblik teekende zich al af in hun nerveus gedraai op de stoelen. Ze kunnen niet rustig blijven en de ambtenaar leidt hen menschkundig af, geeft ook meteen wat goeden raad, hoe ze straks, voor de microfoon, rustig en bedaard moeten blijven zitten op hun stoel, zonder hun stem meer dan gewoon te verheffen.
Dan komt een beambte, die de namen afleest. Met een kleur van opwinding springen ze op, die geroepen worden.
We gaan mee naar beneden, naar de studio, waar het Wonder is. De deur van de studio is in een donkeren hoek van de gang. Het raam van de deur is behangen, laat weinig licht door. Als de deur open gaat, voelen we een geheimzinnige, stille sfeer. De kleine kamer, die aan één kant een beetje uitgebouwd is, is behangen met beigestoffen-gordijnen, langs de wanden en langs de ramen. Zelfs de zoldering is met deze stof gedrapeerd. Om elk geluid, dat van buiten mocht komen, te smoren. Binnen spreekt niemand van de twee, drie, technische hoofdambtenaren, die een paar eenvoudig-uitziende toestellen controleeren en weer met gebaren aanwijzingen geven aan de gelukkige stervelingen, die zullen gaan spreken. In deze kamer heerscht de groote Stilte, die rondom elk Wonder waart.
Plotseling klinkt een klare stem door de ruimte. Zij dringt tot ons door uit de hoorns van zes, zeven koptelefoons, die aan de haken van de tafel bij de microfoon hangen. En wij hooren het al duidelijk op een afstand: „Hallo Den Haag, hallo Den Haag! Hier Weltevreden, hier Weltevreden!" Nu komt no. 3. De familie v. H. zit al voor de microfoon. Zij kan beginnen! Zij kan beginnen!!" De stem klinkt zacht en welluidend, volkomen duidelijk hoorbaar.
Het is het Wonder zelf.

De gasten van het Hoofdbestuur, beschroomd binnengetreden, onder den indruk van de wonderlijke, geheimzinnige, stille sfeer van deze kamer, worden aan de spreektafel geleid. Ieder krijgt een koptelefoon op het hoofd. En als een der gastheeren de bezoekers gewezen heeft, dat zij gewoon moeten blijven zitten en niet dichter bij dat vreemde, kleine ding, dat daar hangt, de microfoon, moeten komen, dan roept hij met zacht geluid: „Hallo Weltevreden, hallo Weltevreden! Hier komt de familie v. H.!!" De vreemde stem in de verte antwoordt en....
Een diepe ontroering grijpt ons aan, als we de begroetingsuitroepen van de leden der familie hooren. Ze zijn hun stemmen niet meer meester, weten een oogenblik niet wat ze zeggen moeten en roepen elkaar dan maar toe, van alles, wat hun invalt. Ze hoeven niet in een hoorn te spreken. Dat maakt hen ook verward. Ze kennen de microfoon nog niet. Maar alles wat ze zeggen komt duidelijk over. En de antwoorden komen prompt. Het is een gesprek, zooals we dat dagelijks door de stadstelefoon met onze stadgenooten voeren, maar dan alleen nog wat beter, nog wat helderder. Want het geluid klinkt vergroot, waardoor het zoo duidelijk is. Ze zitten versteld, de menschen aan dezen kant. „Het is een onbegrijpelijk wonder", dat laten ze zich bijna allemaal ontvallen. En ook herhaalt de een na den ander: „Ik herken je stem ook zoo goed. Ik hoor, dat jij het bent."
Met een hartstochtelijk „Dag! dag! dag!", waarmee ze haast niet ophouden kunnen, eindigen ze. Heele families, van vier, vijf, zes menschen spreken samen voor de microfoon. „Hoe laat is het nu bij jou?" — „Het is avond, elf uur." — „O, en bij ons is het nu vijf uur". — „Gaan jullie nou direct naar Schiedam terug? Waarom gaan jullie niet eerst naar Scheveningen, op den Boulevard, wat theedrinken?" — „Het stormt hier!" — „En hier regent het!" Zoo vertellen ze elkaar ook kleine-dingen-van-elken-dag, om even te wennen, om het

Wonder zich bewust te worden. Want ze zijn eerst heelemaal ervan van streek, als ze pas voor de microfoon komen.
De teerste gevoelens worden geraakt. „Dag schat, dag lieveling, dag engel!" zoo begroet een moeder, wien de ontroering de baas wordt, haar dochter. En trillend als een espenblad-in-den-wind zit een kind van twaalf, dertien jaar te wachten, een meisje, wier ouders in Weltevreden voor de microfoon komen. „Ben jij daar Miep?" — Met tranen in de oogen, bevend, zenuwachtig pulkend met haar handen aan de stoelranden, praat ze: „Ja, va!" Ze vertelt van 'r examen voor de hoogere burger, waar ze naar toe moet. Vader en moeder babbelen blij met haar. En overgelukkig gaat ze met haar verzorgsters weer heen.
Het is diep aangrijpend, die vaders en moeders en dochters en zoons ontroerd te hooren spreken. Soms wordt het me te machtig. Maar de vroolijke momentjes komen ook: een studeerend jongeling, die op een prof bromt, of een ander, die van de gelegenheid gebruik maakt en nog een postwisseltje vraagt....

Twaalf duizend kilometer. Geen draad. De aether zelf draagt het geluid. En dezelfde seconde, dat het in Indië uitgestooten wordt, vangen wij het hier op, zuiver in al zijn buigingen en schakeeringen, alleen nu en dan wat aanzwellend en afnemend, zooals het geluid, dat op de snaar van een viool door kunstenaarshand wordt voortgebracht. Twaalf duizend kilometer worden overspannen, doorboord, opgeheven. In één seconde. Zij zijn als de afstand van stad-tot-stad binnen de grenspalen van ons vaderland.
Het technisch genie van den mensch heeft de oerkrachten der Natuur in dienst van zijn behoeften gesteld. De cultuurgeschiedenis der Menschheid leert het ons, dat naardemate die behoeften toenemen, de oerkrachten ook dienstbaar

gemaakt worden. Een uitvinding, een nieuwe toepassing, komt nooit te vroeg, maar ook nooit te laat. Hoe meer Indië wil komen tot zelfontwikkeling, hoe meer we behoefte hebben het dichter-bij-ons te voelen. Het vliegtuig gaat de boot vervangen, de radiotelefoon den brief en het telegram. Het menschelijk genie heeft het persoonlijk contact weten te leggen — den halven aardbol rond.
Diep onder den indruk verlaten we, stil en eerbiedig, de kamer van het Wonder.

# DE STEM VAN NEDERLAND BEHEERSCHT DE WERELD!

**In het Haagje praten we dagelijks en urenlang met Bandoeng en Batavia.**

**Zenuwschokken. — Vreugdekreten. — Droomvisioenen.**

OMDAT we een klein volk zijn en een klein en laag gelegen land bewonen, daarom is het toch niet noodig, dat we eeuwig en altijd bescheiden zijn. Laten we nu maar eens kort en goed de waarheid mogen zeggen: Nederland staat, radiografisch, aan de spits. Geen land ter wereld presteert, wat Nederland op draadloos gebied heeft bereikt. Geen volk op aarde kan zijn stem laten hooren in die verre landen aan de andere zijde van den evenaar, waar de stem van het Nederlandsche volk de harten beroert; de stem van Nederland beheerscht de wereld....

De vorige maand bezocht de Engelsche onder-minister van koloniën op zijn reis door het Verre Oosten Bandoeng. Hij was in Br.-Indië geweest en op Malakka en hij zou naar Australië reizen en gedurende al die maanden was en bleef hij ver, wanhopig ver van huis. Maar, daar „bij ons", in Bandoeng, lag de telefoon voor hem klaar, hij sprak in Bandoeng met zijn vrouw in Londen, hij voerde op Nederlandsch koloniaal grondgebied een kruisgesprek met zijn departement in de Engelsche hoofdstad. De Nederlandsche en Nederlandsch-Indische post-autoriteiten hadden daarvoor gezorgd; geen land, geen volk ter wereld kan zijn buitenlandsche gasten zulk een attentie bewijzen. En dus — wat drommel! — waarom zouden we onszelf nu niet eens eventjes naar voren dringen! „Nederland staat aan de spits!"

— Schrijf u dat nu toch eens duidelijk in de krant, hebben dozijnen menschen ons gevraagd, die, nog na de ondergane emotie nerveus in stem en gebaar, en opgewonden van geestdrift, de studio verlieten in het monumentale hoofdgebouw van de P. T. T. aan de Kortenaerkade.

Eenige dagen in de week komen sedert eenigen tijd in dit hoofdgebouw op een bepaalden tijd menschen samen uit alle hoeken van ons land, die daar gelegenheid vinden met verwanten in Indië te spreken. Omgekeerd stelt de Indische postadministratie menschen in Indië in staat zich met familieleden en kennissen in Holland te onderhouden. Er komen natuurlijk vele honderden aanvragen binnen en men doet het mogelijke om aan alle wenschen tegemoet te komen. De P. T. T. verricht daarmede de meest humane „vivisectie", die men zich denken kan. Want al die dozijnen menschen, die door haar in de gelegenheid worden gesteld met Indië en in Indië met Holland te praten, vormen voor haar — met alle respect! — „proefkonijntjes". Gedurende de drie, vier uren per dag, dat door die „proefkonijntjes" met Indië wordt gesproken, beluisteren de technici aandachtig het woord, de kracht van het geluid, de modulatie der stem en in Bandoeng en Rantja Ekek, in Weltevreden en den Haag, in Kootwijk en op Meyendell doet men zijn voordeel met deze belangwekkende experimenten, welke vooraf gaan aan de binnen afzienbaren tijd voor het publiek te openen draadlooze telefonische verbinding Nederland-Indië. Op het oogenblik verkeeren de proeven nog in een fase, waarin de sprekers en spreeksters naar den Haag en in Indië naar Bandoeng of Weltevreden moeten komen. Maar straks gaat men weer één stap verder: dan worden in Indië en ook hier telefoon-abonné's langs den kabel met de centra van uitzending en ontvangst verbonden. Dat is dan wel de laatste fase der experimenten, waarop de openbare dienst zal volgen.

Vroeger was: „Hallo Bandoeng? — Hier, den Haag" een fantastisch kopje voor een sensationeel dagbladbericht.
De tijd nadert, dat we er geen woord meer over schrijven zullen....
Zoo wordt het wonder tot gewoonte.

De wachtkamer.

Op de eerste etage in het groote gebouw der P. T. T. is de wachtkamer. Daar zitten, wachtend op hun beurt, de „proefkonijntjes".
Neen, nu herhalen we dat woord niet meer. De techniek blijve verder verborgen achter de zware geluiddempende, in breede plooien neerhangende gordijnen van den studio. Want wie denkt er nog aan techniek, wanneer hij in de met tranen gevulde oogen van een jong meisje heeft geblikt, dat haar aandoening nauwelijks beheerschen kan, nu ze over luttele minuten de stem van vader en moeder zal hooren, die vier jaar voor haar gezwegen heeft? Er zit een oud heertje, in de zeventig, z'n handen beven en de oogen knipperen. Straks hoort hij de stem van zijn zoon in Indië, die eerst over drie jaar naar Holland komen kan. Het is wellicht de laatste maal, dat hij kan luisteren naar de stem van zijn kind. In de bevende handen houdt hij een stukje papier, waarop hij geschreven heeft, wat hij zijn jongen zeggen zal. Hij heeft het dagen van te voren overwogen, hij heeft het in de slapelooze uren van de lange nachten eindeloos herhaald. Over tien minuten is alles weer voorbij. Hij heeft heel andere dingen gezegd dan op het papiertje stonden. 's Avonds, thuis, zit hij in den leunstoel en glimlacht stil voor zich uit. Hij ziet het beeld van zijn jongen en hoort nog het geluid van zijn stem. Het is als een droomvisioen, hij kan het niet vatten, hij knikt maar met het hoofd. Maar het kan nu niet meer donker worden in den laten avond van zijn leven.

Wie denkt er nu nog aan „techniek" of het zou dan moeten zijn aan die onschatbare weldaad die zij over duizenden menschen brengt. Ook in het verkilde leven van dezen nuchteren tijd weven de teerste sentimenten van den mensch hun ragfijne draden.

We hebben allemaal wel eens lieve verwanten en goede vrienden, die naar Indië gingen of uit Indië terugkeerden naar boord gebracht of van de boot gehaald. O, die emoties, op weg naar de boot, met een hart zwaar van weemoed of vol van een schier, benauwende vreugde. Indië ligt zoo ver, zoo onmetelijk ver weg....

Nu zijn we op weg naar de studio. Voor ons uit loopt een jong meisje, een schoolmeisje nog, dat straks met moeder zal spreken.

Voor den ingang van het hooge, monumentale gebouw op de Kortenaerkade aarzelt ze. Ze voelt, dat daarbinnen het wonder zich voltrekken zal en het is haar of alles, wat zij nu ziet, daarin zijn aandeel hebben moet. Als ze binnen komt en de lange, schemerlichte corridors ziet, de hooge zuilen en de electrische lampjes, die hier en daar boven een deurstijl branden, dan is het haar zwaar te moede, want 't is of over al die dingen iets van het wonder ligt, dat straks voltrokken zal worden en waarin zij de hoofdpersoon zal zijn.

Ze moet wachten. Er zijn nog vijf, zes menschen vóór haar. De spanning kan niet heviger zijn in de wachtkamer van den tandarts, of in het universitaire „zweetkamertje" voor den student, die examen moet doen. Er wordt fluisterend gesproken, 't is of men vreest, hen, die in de studio op dat oogenblik met Indië spreken, te zullen storen. Waarom toch eigenlijk die gedrukte stemming? Er zou toch evengoed in die wachtkamer die opgewekte stemming kunnen zijn, die heerscht onder menschen, die op een prijsuitdeeling wachten! Maar de

macht van het Wonder, de macht van het duistere Mysterie der peillooze radiokrachten drukt op de wachtenden. De stem uit Indië, die ze hooren zullen, daar, in een kamer op de Kortenaerkade, er zijn er, die het niet omvatten kunnen en grappig met de handen tasten naar het hoofd. Als ze over een kwartiertje buiten loopen en het geluid van een trambel of van een ventenden koopman opvangen, is 't hun als een droom, als iets ongelooflijks, iets, dat ze nu al niet goed meer realiseeren kunnen, dat zij zooeven nog het geluid van een dierbare stem uit Indië in het oor hebben gehad.

—'t Is ongelooflijk, zegt in den studio, ieder die juist gesproken heeft, met de koptelefoon nog in de hand. En dan kijken ze de microfoon nog eens goed aan, dat kleine mysterieuze dingetje, dat op de banen van het geluid Holland van Indië scheidt. Als zij straks uit den studio weer buiten komen op de rumoerige straat, heeft de wereld voor hen op dat oogenblik een ander aspect gekregen.

In den studio.

In den studio zijn enkele technici bijeen, die, rustig, alsof 't de gewoonste zaak der wereld is, hun instructies geven aan de zend- en ontvangstations.

— Hallo, Weltevreden, wilt u Rantja Ekek even zeggen, dat Kootwijk op een andere antenne overgaat, en ons dan rapporteeren of u Holland beter ontvangt?

Een paar minuten later komt prompt het antwoord. Om half vijf des middags zijn er nog storingen, tegen vijf uur wordt het beter, tegen zessen is 't geluid uit Indië, zooals iemand der genoodigden zich uitdrukte, „gewoonweg krankzinnig duidelijk". Het is niet eens meer noodig aan een der koptelefoons mee te luisteren, als je achter in den studio staat, hoor je zonder koptelefoon duidelijk, woord voor woord, wat er gesproken wordt. De stem van Indië vult heel de ruimte van de studio....

Onze vriendelijke gastheer wijst ons op een waarschuwing boven de microfoon: „Niet aanraken!"
We zien hem vragend aan. — Ja, licht hij ons toe, dat is noodig gebleken, want er waren nerveuze moeders, die met haar dochters in Indië spraken en die als zij de stem van haar kinderen hoorden, de microfoon de liefkoozing gaven, die zij uit den onbeheerschten drang van het diep-ontroerde moederhart den kinderen wilden geven....
Neen, in geen meesterwerk der literatuur, in geen film, op geen tooneel hebben we zoo aandoenlijk de emoties van het menschelijke hart gedemonstreerd gezien als in dezen studio van den P. T. T., waar Holland en Indië samenkomen.
Er zat een oude moeder, die haar eenige dochter in Weltevreden, die een operatie moest ondergaan, moed insprak. Er was een grijze vader, wiens stem door de emotie herhaaldelijk oversloeg en die telkens maar weer herhaalde: Dag Willem, dag jongen....
Er was een jonge dame, uit Rotterdam overgekomen, die haar vader „aan den overkant" vertelde, dat zij na afloop van het gesprek weer naar Rotterdam terugging.
— Zou je dat zoo laat nu nog wel doen, kind? zei de bezorgde vader in den Oost.
Het was in Indië op dat oogenblik twaalf uur 's nachts en door de emotie van het oogenblik was 't hem door het hoofd gegaan, dat het in Holland nog geen zes uur in den middag was.
— Is er geen nader nieuws van Nobile, riep een enthousiaste dame in Bandoeng haar vriendin in 't Haagje toe. — We leven hier in ontzettende spanning met hem mee en als hij gered wordt, geven we een reuze-slametan!
Nu komen een gepensionneerd resident en zijn echtgenoote voor de microfoon. Ze spreken met een regent, die onder hem heeft gediend en met de Raden ajoe. Er trilt een hartelijkheid in woord en wederwoord alsof ouders met hun

kinderen spreken. De draadlooze demonstreert hoe de verhouding zijn moet tusschen inlandsch en Europeesch bestuur....
Met de Indonesiërs komt een zekere geest van opgewektheid in den studio mee.
Een hier studeerende inlander spreekt in het Bataksch met een ontstellende radheid van tong, het is het meest geanimeerde gesprek, over en weer, dat we beluisterd hebben.
— Een krachtproef voor de modulatie, fluistert een der technici ons in 't oor. — Dat is nu al de zestiende taal, die voor onze microfoon gesproken wordt.
De Batakker praat maar door en als hij even stil is, begint met duizelingwekkende vaart zijn landgenoot in Bandoeng. Zij hebben beiden geen woord van het gesprek verloren....
Als hij klaar is, verlaat hij lachende den studio en met een gezicht alsof hij zeggen wil: „Wat hebben die Westerlingen toch een aardig speelgoed!"
Dan komt er een Indonesisch student uit Leiden. Een oolijkert! Hij spreekt met zijn vader in Bandoeng, en hij begrijpt natuurlijk, dat z'n pipa op dat oogenblik in de allerbeste stemming verkeert. Wat ligt er dus meer voor de hand dan dat hij „den ouwe" vraagt een telegrafisch postwisseltje te sturen! Een nieuw wonder van de draadlooze! De stem aan den overkant behoudt haar opgewektheid....

In de meest treffende momenten van het leven worden vaak de onbenulligste dingen gezegd. Wat roepen we onzen verwanten toe, die ons voor jaren verlaten, aan den D-trein of aan boord, wanneer de zware stoomfluit sinister het sein van het vertrek uitstoot? We zeggen, dat het goed of slecht weer is, dat z'n das scheef zit en we gillen hem nog toe, als de boot al van de kade los is, dat-ie wel een schoonen zakdoek mag nemen.

In die treffende levensmomenten voor de microfoon worden ook heel wat dwaze en onbenullige dingen gezegd. Maar toch altijd verraadt de stem de diepere aandoening van het hart. Voor allen is het toch de emotie de stem uit Indië gehoord te hebben en de gesproken woorden doen er voor enkelen dan niet zoo heel veel toe.

Drie uur lang hadden we nu de stem uit Indië gehoord. Vaak was het geluid zoo sterk, dat we den hoorn op eenigen afstand van het oor moesten houden, omdat het trommelvlies vervaarlijk begon mee te trillen. Waren er aanvankelijk storingen, wel eens hinderlijke fadings, na zessen ging geen woord, geen klank verloren. Van 12.000 K.M. ver kwam de stem uit Indië in den studio en 't was alsof er iemand, die dicht naast ons zat, „met luider stemme" sprak.

Even later telefoneerden we met iemand in de stad, een paar straten ver. En we riepen: hallo, hallo, praat toch wat duidelijker! je bent zoo ver weg!

De stem uit Indië zat ons nog in 't oor....

# DRAADLOOZE BANDEN

## HOLLAND-INDIË «EN FAMILLE.»

OOK deze week zijn, dank zij de bereidwilligheid van de Nederlandsche telegraaf-administratie, weer heel wat hartelijke woorden, goede wenschen en innige groeten heen en weer gegaan door de twaalfduizend kilometers ruimte, die Nederland en Indië scheiden.

Eenige malen per week worden groepen ambtenaren in Nederland en Indië in de gelegenheid gesteld draadloos-telefonisch met hunne familie, ouders of vrienden aan de overzijde van den oceaan te spreken.

Kootwijk en Malabar, de twee groote radiostations, zijn tegenwoordig eenige malen per week de boodschappers van heel wat verlangende, lang gescheiden zielen, en, nog vóór de schitterende installaties kunnen worden opengesteld voor 't publiek verkeer, werpen ze reeds in steeds ruimer kring de zegenrijke vruchten af van Nederlandsch vernuft en Nederlandsche energie. Op zulke dagen is het monumentale gebouw van het hoofdbestuur der Telegrafie aan de Kortenaerkade te 's Gravenhage het tooneel van tallooze ontroerende voorvallen.

De wachtkamers zijn in de uren, waarin de telefonische verbinding met Indië wordt onderhouden, voortdurend gevuld met nerveuze menschen van allerlei leeftijd, die zich onderling verbroederen in de spanning van de verwachting der groote emotie die hun te wachten staat. De portiers, anders grimmige Cerberussen van dit heiligdom der bureaucratie, loopen glimlachend rond met lijsten, waarop de genoodigden in volgorde staan aangegeven. Zij helpen oude dames terecht, ontlasten haar van mantels en hoeden, ze voeren kindertjes, die straks vader en moeder in Indië zullen hooren spreken aan de hand

naar de wachtkamers, kortom vol ijver vervullen zij hunne aanvulling op de gastvrijheid van dit nieuwe staatsbedrijf.
De ambtenaren en boden, die door de gangen van het gebouw loopen met gewichtige dossiers en bundels zijn al langzamerhand gewend geraakt aan het schouwspel van zoovele vreemde eenden in de bijt op zulke bezoekdagen. Ze zijn niet meer verbaasd, wanneer ze in de buurt van den studio, het vertrek waar de gesprekken plaats hebben, oude dames ontmoeten, gesteund door grijze echtgenooten, bleek en met dikke tranen van ontroering in de oogen.
Dan schallen door de gangen de opgewonden stemmen van groepjes menschen, die zooeven de openbaring van het groote wonder hebben ondergaan, en nu, vertrekkend op luiden toon van enthousiasme hunne indrukken wisselen. Zoo gaat het voort van vier uur des namiddags tot zeven, soms wel acht uur in den avond.
Terwijl daarginds in de tropen, waar dan het middernachtelijk uur reeds lang voorbij is, andere groepjes menschen op even vreugdevollen toon uiting geven aan de onbeschrijflijke voldoening van de sensatie van een verbroken isolement.
De bescheidenheid verbiedt ons door te dringen in het gemoed van die velen die wij hoorden spreken met wat hun lief en dierbaar is daarginds. Maar wel mag iets verteld worden van de wondere sfeer van dit vertrek, waar elk geluid van buiten is afgedempt met kleeden en gordijnen, en waar het microfoonblokje en de koptelefoon de eenvoudige hulpmiddelen zijn voor het adembeklemmend gebeuren.
Daar komt een heele familie: twee oude heeren, een oude dame en drie jonge vrouwen. Ze scharen zich in stoelen rondom het microfoonblokje, en zetten, de ouderen wat bevend, de koptelefoon aan het hoofd....
En dan begint het.... ja.... eigenlijk altijd hetzelfde gesprek: hoe gaat het.... en dat Greta examen gedaan

heeft.... en hoe het met jullie gaat.... en nog wel gefeliciteerd met je verjaardag....
Soms willen er twee of drie tegelijk antwoorden.... zóó duidelijk klinkt de stem van verre hun in de ooren....
Soms houden ze den mond veel te dicht voor de microfoon en schreeuwen veel te hard hun „dag lieve kind's" en hun „vertel nou eens eerst hoe het met Jan gaat's".... want het is immers heelemaal naar Indië....!
Maar langzamerhand raken ze gewend aan de situatie, en dan spreken ze gewoon en lachen en schertsen alsof ze bij elkander zaten, of minstens in dezelfde stad....
Kindertjes, met hoogroode gezichtjes van opwinding, komen los uit de beklemming van de vreemde omgeving en de merkwaardige dagenlang in spanning tegemoetgeziene gebeurtenis. En dan roepen ze hun „Dag lieve Paatje...." met oogen, tintelend van vreugde....
En dan gaan de gedachten naar ontroerde ouders daarginds... hoe wreed is de jarenlange scheiding van kinderen in hun mooiste ontwikkelingsjaren.... ouders die met een brok in de keel informeeren naar examens en zomerplannen en die groeten opdragen voor Oma en Grootpapa, die niet konden meekomen naar de telefoon, wellicht niet durfden voor de groote emotie....
Een enkel zakelijk, nuchter gesprek daartusschen door....
Een Tweede Kamerlid dat met zijn geestverwant in Indië spreekt.... een zakenman, die van gedachten wisselt met zijn vertegenwoordiger.... soms ook een vader, die wat vervreemd schijnt van zijn kinderen in lange jaren en eigenlijk den toon niet kan vatten.... Het kan ook zijn dat het feit, dat elk gesprek kan worden afgeluisterd den sprekers aan beide zijden een beetje bevangen maakt.... En die schroom wordt alleen overwonnen door den stimulans van de onbevangen vreugde van het weder hooren van lieve stemmen.... door

de illusie van den overbrugden afstand die jarenlang een benauwenis is geweest voor het liefhebbend hart.
Dezer dagen spraken achttien leden van den Indischen Volksraad met hunne verwanten in Nederland, elk drie minuten op den kop af. Wat hier door de administratie der telegrafie is opgelegd aan achttien volksvertegenwoordigers is nog nooit door den voorzitter van een vertegenwoordigend college van zijne leden verkregen, een gelimiteerde spreektijd, waarin elk toch zeggen kon wat hem op het hart lag.
O.... die aangezichten der sprekers.... eerst strak van emotie.... dan, bij het herkennen van de stem plotseling opvlammend van enthousiasme. Het eerste: Dag kind.... of ben je daar Jan.... klinkt als een vreugdekreet.... o.... véél te luid.... Het is de ontdekking van een wonder.... de fel opslaande emotie.
Dan waarschuwt de aanwezige ingenieur: gewoon praten.... niet te dicht bij de microfoon.... en het gesprek ontspint zich.... een gewoon gesprek.
Maar de kleur van ontroering tintelt nog op de wangen en de oogen schitteren.... En ze vertrekken: de jongeren bijkans juichend.... de ouderen wat wankel en onzeker.... bleek soms en beverig verward.... maar met dankbaarheid in de oogen en stamelende woorden.
Wat onnoemelijk veel is hun nog geschonken.... wat ze niet meer hadden durven hopen van het leven.
Ja.... het is mooi werk, dat Nederlandsch vernuft aan Nederlandsche harten doet.... En we gedenken in eerbied de stille werkers te Kootwijk en Malabar, wier toewijding het wonder aan ons voltrekt in eene routine die alleen nog maar is ingesteld op de dingen der technische volmaking.

# DE TELEFOONVERBINDING MET INDIË

**Particuliere gesprekken.**

SEDERT de eerste radio-telefonische verbinding met Indië werd verkregen, is de technische dienst van het hoofdbestuur der posterijen en telegrafie zonder ophouden aan het experimenteeren gebleven om de resultaten te verbeteren. Toen het kruisspreken was gelukt, heeft men niet te lang gewacht om ook de pers in de gelegenheid te stellen het te probeeren en van één van de twee demonstraties, waarbij ze zelve heeft kunnen spreken (die ten kantore van Aneta in Den Haag) hebben wij verslag gedaan.

Het kruisspreken is thans reeds een haast gewone zaak geworden. Iederen dag, soms al om twaalf, één uur, wordt met de proefgesprekken begonnen en dan duurt dat tot 's avonds zeven uur of nog later voort. Het gaat zóó goed, dat men er haast het wonder, het niet zonder ontroering te ondergane wonder, bij zou vergeten, dat wij van de andere zijde der wereld over duizenden mijlen zee en land een bekende stem tot ons hooren komen, wetende dat degene, die van daar tot ons spreekt, ons op dezelfde wijze hoort en herkent. Soms is het geluid zóó duidelijk, dat men het in de stad zelf niet beter hebben kan, soms opeens treedt er sterke „fading" op, die den toon verzwakt en in de bijgeluiden van den zender doet ondergaan, zoodat men hem niet of maar nauwelijks verneemt. Het zal nu weldra, n.l. op het einde van Augustus, een vol jaar zijn, dat men aan het hoofdbestuur met deze proeven bezig is. Daar in de verschillende jaargetijden de overkomst naar de ondervinding heeft geleerd, uiteenloopt,

is het van belang met de proeven een volledige jaarkring-ervaring te hebben.

Tot nu toe is het telefonisch verkeer met Indië nog steeds mogelijk geweest, zonder sterk uiteenloopende verschillen in overkomst, hetzij dan voor de eerste maanden van het jaar, speciaal Januari toen de overkomst wel bijzonder helder en scherp was. Zoo prachtig was het geluid op sommige dagen in Januari — aldus vertelde ons dr. Koomans — dat ik aan de verleiding weerstand moest bieden er een demonstratie op groote schaal mee te geven. Wij hadden met versterking de stem van Indië over het Malieveld hoorbaar kunnen maken! Onze administratie staat met deze resultaten naar men weet alleen. Zij is de pionierster voor de heele wereld. En zij handhaaft deze positie tot nu toe met glans ondanks of misschien juist dank zij de eenvoudige middelen, die zij bezit. Geen exorbitant kostbare installaties komen er voor de korte golfzending naar Indië te pas, de dienst heeft niet noodig gehad zich in de armen van een of andere firma te werpen om aan toestellen te komen, maar heeft zijn installatie zelf geconstrueerd. Eenige tienduizenden guldens zijn daaraan te pas gekomen, terwijl men elders met millioenen heeft gewerkt zonder nochtans tot dusver ook maar eenig resultaat op dit gebied te kunnen boeken. Het geheim van dit succes zit dan ook niet zoozeer in de uitgaven, die ervoor gedaan worden als wel in het technisch vernuft van degenen, die aan de verbinding werken. Wij mogen daarvoor waarlijk wel de grootste bewondering en waardeering hebben, hoewel die heeren zelven geenszins om zoo iets vragen. In het buitenland, in Engeland speciaal, dat op dit gebied met het oog op zijn Dominions overeenkomstige belangen heeft als wij, is men op de te onzent verkregen resultaten kennelijk zeer jaloersch. Met bewondering, maar tegelijk naijver en een zekere spijt heeft men in Engeland onlangs gezien, dat de Engelsche

onderminister van koloniën Sir Ormsby Gore in Indië een gesprek kon voeren met Londen. En dit was nog wel een gesprek „van abonné tot abonné", d.w.z. over een gewoon telefoontoestel aan beide zijden, een technische prestatie, die het geval nog des te opmerkelijker maakt, omdat de gemiddelde telefoon-microfoon, zooals hier gebezigd werd, uit den aard der zaak niet zoo gevoelig en fijn bewerktuigd is als de microfoons, die gewoonlijk in de studio's voor de proefnemingen worden gebruikt.

Het zoover te brengen, dat men ook voor het telefoonverkeer met Indië elk gesprek van abonné tot abonné kan garandeeren, blijft natuurlijk het ideaal. Er is geen twijfel aan of binnen afzienbaren tijd zal dit bereikt worden.

Doch dit alles is voor dit doel van dit artikel eigenlijk bijzaak. Wij wilden het nu namelijk hebben over een eigenaardig uur, dat wij heden op het Hoofdbestuur hebben doorleefd. Men moet weten, dat het hoofdbestuur sedert een paar maanden gedurende enkele uren per week aan ambtenaren van den postdienst en anderen, die familie of relaties in Indië hebben, gelegenheid geeft gesprekken met dezen te voeren. Of eigenlijk is het zoo, dat de eene week Nederland, de andere Indië het initiatief van den oproep heeft. Deze gesprekken worden op Donderdag- en Vrijdagmiddag van 4—6 uur gehouden. Zakengesprekken zijn, zooals welhaast vanzelf spreekt, uitgesloten. Dit spreken tusschen personen uit het publiek is in het kader van de proefnemingen nuttig en leerzaam voor onze ingenieurs, omdat het nog iets anders is of geroutineerden als zij, dan wel nieuwelingen voor de microfoon komen en de toekomst immers moet zijn, dat een ieder in Nederland met een ieder in Indië kan spreken. De particuliere gesprekken dwingen dan ook tot scherper controle op de wederzijdsche uitzending en aankomst.

Zij zijn kosteloos. Zeer velen hebben er tot dusver reeds van geprofiteerd. Dank zij de introductie van den heer Pater, den pers-chef van het hoofdbestuur, zijn wij vanmiddag in de gelegenheid geweest er een paar uur bij te zijn.

Degenen, die den wensch tot een gesprek te kennen hebben gegeven en in aanmerking komen, worden op een lijst geplaatst en van hun beurt verwittigd. Telkenmale wordt er een beperkt aantal personen afgewerkt. De gemiddelde spreektijd is 4—6 minuten. Ook heden was de wachtkamer vol. Vol popelende harten, dat kan men gelooven. Want nietwaar, wat een spanning moet er zijn in de afwachting van het oogenblik, waarop men tot de microfoon wordt toegelaten om eindelijk na wie weet hoe lange scheiding te spreken met hen, die daar ginds zijn, en de stem te hooren van man, vrouw, ouders, kinderen, vrienden. Deze spanning was in de gelaatsuitdrukking der wachtenden te lezen. Men behoefde haar hier niet voor de anderen te verbergen, want in hen ging immers hetzelfde om! En met hoe gelukkige en toch tegelijk door ontroering beklemde gezichten traden zij dan voor het geheimzinnige toestel in den Studio: de microfoon en lieten zij zich het hoofdtoestel voor het luisteren omdoen. Bij verschillende gesprekken hebben wij onder een gelegenheidsvermomming als ambtenaar van de telegrafie kunnen meeluisteren. Een moeder sprak tot haar dochter, die in verblijdende, maar voor het moederhart zorglijke omstandigheden verkeert, ouders begroetten na langen tijd hun kinderen en kleinkinderen. Hoeveel emotie en blijdschap trilde er niet in de stemmen van weerszijden. Welk een verrassing de herkenning van die lieve kinderstemmen, de jongens, de meisjes, overmoedig en met brani vertellende van hun werk, hun plannen, hun kinderbelangen, alsof het maar een gewoon telefoonpraatje was van Duinoord naar 't Bezuidenhout of zoo.

Het trof ons, dat het geluid zooveel duidelijker en karak-

teristieker overkwam, dan tijdens het persgesprek op het kantoor van Aneta.
Toen had het alles één kleur, nu was er differentiëering, timbre-verschil, het waren natuurlijke stemmen met eigen karakter, zoodat van beide zijden geen enkelen keer gevraagd behoefde te worden wie er nu eigenlijk aan het woord was. Zonder twijfel heeft het telefoonverkeer met Indië in korten tijd reeds weder groote vorderingen gemaakt.
En in nog veel sterkere mate dan de vorige maal zijn wij onder den indruk gekomen van de beteekenis, die de radiotelefoon voor de betrekkingen tusschen hier en Indië zal kunnen verkrijgen wanneer het eenmaal zoo ver is, dat men van huis tot huis kan gaan spreken.
Het was een eigenaardig en veelszins ontroerend uur dat wij op het Hoofdbestuur hebben doorleefd en wij kunnen de gevoelens begrijpen, waarmee zij die hun beurt gehad hadden de ambtenaren bedankten voor hun vijf minuten spreektijd. Wat zullen zij er vanavond en morgen en nog wie weet hoe lang over napraten!

# HORS D'OEUVRE

## I.

OP audiëntie bij Insulinde.
Een mij bevriende familie ontving deze week een telegram van het hoofdbestuur van de Nederlandsche Posterijen en Telegrafie, inhoudende het verzoek om op Vrijdag j.l. des middags om drie uur aanwezig te zijn op het hoofdkantoor in Den Haag tot het voeren van een telephonisch gesprek met hun kinderen, die te Weltevreden wonen.
Een verrassing, die haar begrijpelijk in een zenuwachtige stemming mocht brengen. Hoe dikwijls hadden zij er samen al over gesproken, als dat toch nog eens mogelijk was, een telephonisch gesprek te kunnen voeren met hun kinderen, die zeëen en werelddeelen ver verwijderd van hen wonen.
Jaren en jaren lang reeds hadden zij trouw op de mail geleefd, de mail, die hen vast als de klok elke maand de brieven bracht, maar dan ook maar eens in de maand.
Wij allen weten wat 't voor onze vrienden in Indië beteekent, als de mail sluit....
Dan gaan de brieven naar Holland, en ze berekenen daarginds hoeveel dagen en weken 't nog duren zal, alvorens de dierbare letters in patria ontroerd zullen worden uitgespeld.
En als de mail eens een keer overslaat, dan leeft men over en weer in ongerustheid, wat toch wel de oorzaak van zulk een ongewone vertraging mag zijn.
En nu de telephoon....
O, wij hebben 't allen met zeldzame voldoening geconstateerd, hoe door de knappe technische verzorging van Philips te Eindhoven 't mogelijk werd gemaakt, dat de Koninginne ook officieel haar onderdanen in de Indische gebieden mocht

toespreken. Nu ja 't was een krachtproef, dat zich voorloopig misschien slechts tot een enkel gebeuren zou beperken. Een machtmiddel misschien alleen voor de autoriteiten.
En nu opeens een depeche, alsof 't de meest gewone zaak van de wereld gold, of de familie even naar den Haag wilde komen om te praten met Indië.
Hoe ontroerd en blij waren ze al vaak naar de boot gegaan om hun kinderen na jaren afwezigheid weer te begroeten, hen feestelijk in te halen in de versierde ouderlijke woning.
Nu zouden zij hen niet zien, maar het eigen vertrouwd geluid zou hen, toch gedragen over verre landen en wijde zeeën in eigen klank toeklinken, zij zouden het warme en hartelijke „dag moeder! dag vader!" in hun eigen ooren mogen opvangen, en 't zou zijn alsof zij hun kinderen weer zouden kunnen omhelzen en aan het hart drukken.
Zorgvuldig hadden zij alles op papier geschreven, wat zij zouden vragen en zeggen, bevreesd dat zij op het groote en toch ook plechtige moment te ontroerd zouden zijn om aan alles precies en nauwkeurig te denken.
In het hoofdpostkantoor der Nederlandsche Posterijen en Telegrafie in den Haag was 't Vrijdag audientiedag van de Hooge Vrouwe Insulinde.
De gasten, die uitgenoodigd waren, werden in een wachtkamer gelaten, waar zij ieder een nummer ontvingen voor de volgbeurt. Zes minuten zou elk gesprek mogen duren.
Zes minuten, dat was niet lang om te wachten, zes minuten 't leek zoo kort om te spreken.
Maar toch wat een onvergetelijke gebeurtenis.
Toen 't dan hun beurt was, gingen zij de geheel geluidlooze, geïsoleerde spreekkamer binnen, een kopstel op 't hoofd de microfoon voor zich.
Toen werd 't heuschelijk: „Hallo Batavia!" „Hier is Weltevreden!" „Dag moeder! Dag vader!" klonk opeens vroolijk

en frisch de stem van den schoonzoon. „Hier is je dochter om met je te spreken."
Toen hoorden de vader en moeder in Holland de stem van hun dochter in Weltevreden. 't Was alsof zij bij hen zat in dezelfde intieme kamer, alsof zij slechts de armen hadden uit te strekken om haar naar zich toe te trekken en te omhelzen. En toch was zij werelddeelen en zeeën ver van hen verwijderd, 't was in Holland precies drie uur en in Weltevreden half elf in den avond. Als zij uitgesproken was, kon men haar in Holland „welteruste" wenschen, want dan ging men in Weltevreden naar bed.
De dochter vertelde, dat zij de laatste mail had gemist, omdat zij ernstig ziek was geweest, in het hospitaal had gelegen, alles stond in den brief, die nu onderweg was. Ze behoefden zich niet ongerust te maken, want was ze nu zelf niet vroolijk en gezond aan 't praten door de telephoon, door de wondere en heerlijke telephoon, die de levende menschelijke stem nu werelden ver uitdraagt.
Dan kwam weer opgewekt de stem van den schoonzoon er tusschen, en constateerde: „prachtig, niet! Over 'n poosje houden we wekelijks een babbeluurtje en vertellen wij U telkens met onze eigen stem hoe wij 't maken in Batavia.
„Als we ons 'n keer eenzaam en verlaten voelen in Indië, dan bellen wij voortaan Rotterdam op om onze gedachten 'n oogenblik te verzetten.
„Nu is Holland zoo ver niet meer, wij kunnen het dierbaar vaderland naar ons toeroepen. Nu is Holland-Indië één als nooit te voren".
De zes minuten waren om, de stem, het levende woord uit Indië, verklonk, het kopapparaat was opeens ontzield, de microfoon stond daar, klein, zwart, stom en onberoerd, de kamer was levenloos geworden.
't Was als een droom geweest. Maar nimmer heeft een Indisch dividend van koffie, thee, rijst of rubber in het

vaderland een blijder weerslag gevonden dan de ontroerde stem, die vanuit Batavia „Dag Moeder, dag Vader!" riep naar Holland, per telefoon, per telefoon.

II.

Hallo Bandoeng! Hallo Bandoeng! Als een eindelooze litanie klonk de monotone roep door den studio, waarin wij dezer dagen stonden om getuige te zijn van een kruisgesprek met Indië. Wij hebben er hier ter plaatse eenige weken geleden al over geschreven, maar toen hadden wij de wondere gebeurtenis nog maar uit de tweede hand, gehoord uit het opgetogen relaas van een paar gelukkige ouders, die welwillend in de gelegenheid waren gesteld een gesprek te voeren met hun kinderen in Batavia.

Maar nu hadden we zelve het voorrecht persoonlijk bij een Indisch-Hollandsch kruisgesprek tegenwoordig te mogen zijn. Hallo Bandoeng! Hallo Bandoeng, Bandoeng, hier is Den Haag! De ambtenaar was aldoor maar aan 't peuren, maar kreeg nog niet beet.

En wij met het kopapparaat om ons hoofd hoorden als in een schelp een roezig geluid als het ruischen van de zee.

Hallo Bandoeng! en eindelijk kwart over vier daar hoorden wij door den chaos van ruischende en snerpende geluiden een verre stem komen, die riep: „Hallo den Haag!"

„Ja, hier den Haag!"

„Ja, hier Bandoeng!"

Toen hadden de stemmen over land en zee, en over werelddeelen ver, elkaar gevonden.

„Hallo, Bandoeng!" vroeg den Haag, kunt u antwoorden?"

En dan antwoordt een rustige stem uit het verre Indië, en wij hooren haar hier duidelijk en klaar in den Haag:

„Ja, willen wij even de lijsten vergelijken ....

En dan worden over en weer, dat is in Indië en in den Haag,

de namen voorgelezen van hen, die straks in Indië en den Haag voor de microfoon zullen komen.
Wij hooren ons goed bekende Indische namen als van Ir. Schmutzer en Monod de Froideville.
De namen worden genummerd naar volgorde, dat zij voor de microfoon zullen worden geroepen.
Drie personen uit Bandoeng zullen spreken, de andere gegadigden zijn uit Weltevreden.
„Bandoeng", wordt bij ons in den studio nog even opgemerkt, „u is nog heel zwak, kom eens wat dichter bij de microfoon... ja, nu is 't veel beter".
Onderwijl zitten boven in de wachtkamer de gelukkigen, die zijn uitverkoren een gesprek te voeren met verwanten in Indië, geagiteerd allemaal om het wondere gebeuren, dat straks zal plaats hebben, het naar zich toehalen van een lieve bekende stem uit het verre Insulinde.
Nu zal 't eens geen doode brief zijn van reeds een maand geleden, in welk tijdbedrijf alweer zooveel kon gebeurd zijn, maar de eigen levende stem zullen zij hooren, niet gramophonisch eenzijdig, maar stem tegen stem zullen zij tegen elkaar kunnen uitwisselen.
En dan zitten daar met bewogen rood gekleurde gezichten een vader en moeder, wier eenige zoon naar Indië is getrokken, een oude hoogbejaarde dame met dochters die een zoon en broeder al jaren in de tropen hebben, een jonge vrouw, die hoopt dadelijk de stem te hooren van een geliefde zuster in Indië werkzaam, een paar jonge Indonesische studenten, die straks hun ouders zullen treffen aan de microfoon....
En ze noemen elkaar de nummers van de volgorde, waarin zij straks zullen worden voorgeroepen.
Als 't nu maar duidelijk is, en er niet te veel storing is.
En zij die het langst moeten wachten, troosten zich, dat 't op

't laatst vaak het beste verstaanbaar is, want hoe later op den dag hoe ongestoorder de sfeer.
In den studio is onderwijl het contact nu zoo, dat er begonnen kan worden.
De eerst geroepene komt binnen, een dame die spreken zal met haar broer in Bandoeng. Stralend van vreugde, lachend om de verrassing gaat zij voor de microfoon zitten, het luisterapparaat om haar hoofd.
Ja, dat is de stem van haar lieven broer die tot haar spreekt, zijn vrouw en de kinderen zijn bij hem, en begroetten tante om de beurt. Er is gelach en vroolijkheid om het nieuwe, het verrassende, praten huiselijk, praten met je menschen in Indië, die je in geen jaren meer gehoord en gezien hebt.
„Is Dolly er niet?" informeert tante. „Neen" klinkt 't haar tegen, „die ligt al in bed".
„In bed, is ze dan ziek?"
„Welneen", antwoordt men uit Indië, „maar 't is hier al half twaalf". „Hoe laat is 't nu bij U?"
„Half vijf", zegt tante.
„Lieve hemel, dan moet je nog eten".
En allen aan weerszijden van zeeën en landen lachen om het grappige geval.
Soms klinkt het geluid weer zeer zwak, de dame kan niet goed verstaan, maar de ambtenaar, die meeluistert, komt haar te hulp.
„Kan Bandoeng soms wat sterker doorgeven? vraagt hij aan Indië, en dan wordt de stem aan de overzijde opeens weer duidelijker.
De dame vertelt, dat jammer genoeg haar man er niet bij tegenwoordig kan zijn, omdat hij in 't buitenland vertoeft, maar hier is nog een goede bekende van jelui; en een bekend staatsman, die nu den studio betreedt, groet lachend zijn beste Indische vrienden door de microfoon.

Hij is pas van een Indische reis terug, en opgetogen haalt hij zijn herinneringen op aan het schoone, dat hij in Indië heeft gezien.

Dan komt de volgende aan de microfoon, de jonge vrouw, die een zuster in Indië heeft. 't Wordt een opgewekte conversatie.

„Hoe heerlijk, zeg, dat ik je hoor, je bent heelemaal niet veranderd, althans je stem niet. En je komt zoo goed door. „Veel groeten van John, dien kwam ik zoo juist op straat tegen. Ik zei, dat ik met je spreken ging, hij sloeg bijna tegen den grond van verbazing".

En als de tijd dan voor haar verstreken is, vraagt ze nog even aan het slot: „Heb je soms nog een boodschap in den Haag? Ik zal er dadelijk voor zorgen, dag, lieverd, dag.... en de stem is weg.

Komt een oude dame met haar dochters binnen. Ontroerd spreekt de oude vrouw met haar dochter in Indië. Bezorgdheid klinkt uit haar bevende stem, de dochter in Indië is blijkbaar ziek.

„Ga toch naar een ziekenhuis", dringt de moeder zorgvol aan. Maar de stem uit Indië antwoord: „Ik zal een verpleegster nemen, ik blijf liever thuis, maar als 't niet anders gaat, dan zal ik naar het ziekenhuis gaan, moedertje, u kan heusch gerust zijn".

„Ik heb je nog een brief gestuurd", zegt de moeder.

„Heb ik juist ontvangen!" juicht de stem aan de overzij.

En als dan het moment van afscheid komt, dan dringt de oude vrouw haar gezicht naar de microfoon als wilde zij het haar zoo lieve instrument wel kussen.

Komt een heele familie den studio binnen, oud vader, bejaarde moeder, en een paar dochters. Zij gaan om de tafel zitten als waren zij in hun eigen woonkamer, en praten en lachen met den zoon in Indië.

En de hoffelijke ambtenaar bedient de microfoon, gaat er mee rond van links naar rechts, en ieder op zijn beurt kan er wat door zeggen.
Als wij buiten komen, staan er in de gang weer een file vol verwachting om binnen gelaten te worden.
En de man, die hun al dit ongekende geluk bereidt, Dr. Koomans zit in zijn kantoor aan den overkant, en vertelt eenvoudig, zonder eenige pretentie van het groote werk, dat hij tot stand heeft gebracht sinds 1925 proeven nemend om tot een verbinding tusschen Indië en het moederland te komen.
Nederland is het eenige land, dat dit groote en wonderbare heeft bereikt, een dagelijksche verbinding met zijn koloniën.
Een Engelsche oud-minister heeft in Batavia over den Haag met zijn vrouw in Londen gesproken. In Singapore kon hij dat niet klaar spelen.
En nu de volgende week komen Engelsche ingenieurs naar den Haag om het wonderwerk van Dr. Koomans te bestudeeren.
Vol trots zijn wij weer getuige geweest van waarin een klein land als het onze waarlijk groot kan zijn.

# „HALLO . . . . . INDIË"

DIT is een herinnering van bijna tien jaar geleden. 't Ging om de eerste proefnemingen met een radioverbinding tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië. Men experimenteerde hier en ginds. De eerste draadlooze telegrafische verbinding tusschen onze beide deelen van Nederland, het een in Europa het ander in Azië, was tot stand gebracht.
Hoe ongelooflijk, hoe onbegrijpelijk, hoe fascineerend!
En nu, nog geen tien jaren later, en reeds gaan bijna ongestoord onze telefonische gesprekken tusschen beide werelddeelen, tusschen Nederland en Indië.... Is 't eigenlijk niet even ongelòòflijk, onbegrijpelijk, even fascineerend voor onze verbeelding gebleven?
Ik wil er u van vertellen. Eerst die herinnering van de allereerste experimenten; dat was dus in het laatst van 1919. En dan vertel ik u van de jongste proefnemingen met radiotelefoongesprekken; nu uit 1928.
Hoe was het begin? Van het begin wil ik u eerst vertellen....
Van het geheimzinnig begin, hoe ik op een winterschen laat-herstavond van 1919 per auto van huis werd afgehaald, nadat ik eerst den zakelijken raad opgevolgd had, een stevigen schanslooper aan te trekken, de leeren beenkappen om te gespen en me met vetlaarzen te schoeien.... alsof 't op een soort Pool-expeditie moest afgaan! De avondlijke autotocht ging echter het Gooi in, en de öde, eenzame Meent tusschen Blaricum en Huizen zou ons doel zijn.

In de auto de onformeele begroeting met den directeur der „Nederl. Sein-toestellen Fabriek", den oud-zee-officier A. Dubois, en eenige electrotechnische ingenieurs, van wie een

zich speciaal bezig hield met den bouw van het te bezoeken ontvangstation.
En dadelijk in de auto, tijdens het korte avond-tochtje, een zakelijke uiteenzetting door den heer Dubois, die verbluffend makkelijk en eenvoudig spreekt over de, voor mij zoo ingewikkelde grond-beginselen der draadlooze telegrafie; over haar geleidelijke verbeteringen en practische toepassingen over steeds grootere afstanden; en mij in het half uurtje, dat de haastige auto-tocht duurt, een verklaring geeft, zoowel van de technische als van de politieke geschiedenis onzer aanstaande draadlooze telegrafische verbinding met Indië.
Terwijl onze Regeering hier een overeenkomst, tot een bedrag van twaalf millioen gulden, afsloot met de Duitsche „Telefunken"-maatschappij, droegen de autoriteiten in Indië aan haar bekwamen raadsman, den civ. en electrotechn. ingenieur dr. C. J. de Groot, op, het vraagstuk eener draadlooze verbinding tusschen het Koloniale Rijk en het Moederland in studie te nemen; men stelde hem de verlangde credieten en gewenschte hulpmiddelen ter beschikking, hielp hem met alle benoodigde faciliteiten, om zich op het Bandoeng-plateau van Java te installeeren; en volgde met gespannen verwachting zijn ijverig ondernomen practischen arbeid op den 2000 meter hoogen Malabar-top.
„Een van dr. De Groot's assistenten wacht ons ginds in het paalhuisje op de Blaricumsche Meent; „u moet hem dat zèlf maar laten vertellen", kreeg ik als raad.

Eer onze auto stopte ter hoogte van den vroegeren Huizerkoepel, had ik echter m'n volledigen technischen cursus al doorloopen.
Indië ligt ongeveer 12.000 kilometer in rechte luchtlijn van ons land verwijderd. Een krachtige electrische installatie, met een capaciteit van 350 P.K.—, opwekkende een electrische

energie van 240 kilowatt, eerst verkregen door water-turbines, welke werden aangedreven door kunstmatige watervallen langs de steile hellingen van het Malabar-gebergte, doch sedert vervangen door den hoogspannings-stroom der electrische centrale van Bandoeng levert de benoodigde energie voor de booglampen, werkende met een nuttig effect van ongeveer 60 pct. Zij zijn in staat, de krachtige electrische ontladingen uit te zenden over de verre toppen der onzichtbare aethergolven, zich verplaatsend met dezelfde snelheid als het licht, dus van 300.000 kilometer per sekonde, den afstand tusschen Java en Nederland in den ongelooflijk-korten tijd van slechts 1/25 sekonde afleggende.

„U heeft wel gehoord van de nieuwe verbeteringen van den Deen Poulsen? Zijn uitvinding, door onzen kundigen dr. de Groot aangevuld en voor groote capaciteiten toegepast, bracht een geheel nieuw element in de verbinding over zoo'n grooten afstand. Daardoor is het mogelijk geworden, dat de verzend- en ontvang-stations, wijl dit systeem zoo'n groote verscheidenheid van golven kan uitzenden, de berichten, door andere toestellen afgezonden, door den ontvanger kunnen laten uitstemmen. Ook tegen de altijd zoo lastige atmosferische invloeden, waaraan wij vooral bloot staan in tropische landen, beschermt deze draadlooze vervolmaking het telegrafische verkeer, doordat de sterke teekens een versterking overbodig maken. U moet zoo aanstonds zelf maar eens luisteren, of u Bandoeng kunt onderscheiden tusschen bijvoorbeeld de draadlooze berichten van de verzendstations in Stavanger, Carnavon in Wales, Parijs, Kaïro, of welke andere zenders ons avondpraatje vannacht mochten trachten te storen.

Inmiddels stond onze auto stil in de diepste duisternis. En de, als een donkere spelonk voor ons liggende Blaricumsche wijde weistrook, als afscheiding tusschen het hooge Gooische

hei-landschap en de lage Zuiderzee, kwam me in den luguberen, guren herfstnacht, met aanjagende natte sneeuwbuien en niets dan duistere eenzaamheid rondom, als het einde der wereld voor, waar men alle hoop heeft te laten varen....
Doch daar priemde een ver, doch licht stipje vooruit, naar den dalende zeekant. Een der ingenieurs had een electrische lantaarn genomen; het scherpe licht teekende keurig-omgrensde plakaten op den grond. Zelfs schrikte het roode lichtglaasje, dat terzij wijst, een daar vergeten Meentkoe uit haar vroegwinterslaap wakker.
Op dien fantastischen slobber-tocht over het soppige gras, door modderige greppels, vettige dijkjes langs, soms met een sprong over zwarte slooten en door voos-blikkerende moerasplassen, kreeg ik de laatste theorie van mijn geleider. Daarginds, het verre lichtspetje in den nacht tegemoet, daar wachtte me immers de pràktijk zelf, — de directe luchttelegrammen uit de andere helft van onzen aardbol, de marconigrammen, welke onzichtbaar en in ongelooflijk korten tijd den afstand van 12.000 kilometer doorflitsen!

Telkens leidde onze aarzelende weg langs hooge staken, welker toppen zich verloren in den vormloozen nacht; met spandraden werden zij vastgehouden, en voortdurend maande onze gids met zijn wenkende lantaarn, hoe wij te manoeuvreeren hadden, om zoowel deze ijzerdraden te ontwijken, als ons zelven uit de duistere terreinplooien weer los te maken.
„Elk van deze twintig meter hooge houten palen, op afstanden van honderd meter van elkaar geplaatst, twintig in één recht gelid, dient als steunpunt voor de antenne, — dat is, zooals u weet, de luchtdraad, die met zijn typischen naam, afgeleid van de voelhoorns van een insect, over een afstand van twee duizend meter de dampkrings-trillingen opvangt, waarmee de geheele atmosfeer volzit, door de draadlooze sein-stations over

heel de wereld rondgeseind. Het komt er nu slechts op aan, de aether-golven behoorlijk op te vangen, evengoed als de uitzending een voorname factor is. Over het systeem gaat in deskundige kringen de groote strijdvraag. Hier hebben wij, laat ik het mogen noemen: het systeem van onzen eigen Nederlandsch-Indischen dr. De Groot, met al zijn wisselende, uiterst gevoelige afstemmingen, waardoor men de beschikking krijgt over een aantal golflengten, zoo groot als men slechts verlangt, welke snel en herhaaldelijk onder het seinluisteren gewijzigd kunnen worden, en waardoor men dus allerlei neven-invloeden, als andere luchtberichten of atmosferische storingen, kan uitschakelen, welk systeem, volgens mij en tal van erkende deskundigen het beste is".

Ik wilde hierover wel nader vernemen, al ging ik tastend en stommelend naast mijn figuurlijken en letterlijken leidsman voort in den natten naren nacht. Doch hij weerde lachend af.... Daar zat zoovéél achter!.

We hadden ons doel bereikt. Een vierkant houten huisje, als een paalwoning op een hoog onderstel gebouwd, omdat de meentgronden bij wintertij overstroomd raken door de Zuiderzee, verhief zich daar als een lichte baken in den fulpen nacht rondom. De sneeuw striemde op ons aan uit zee. Het moest daarbinnen veilig en behagelijk zijn. Een trapje leidde omhoog. In een voorportaaltje trokken we jassen en bouffanten uit, stampten de bemodderde schoenen schoon. Toen traden we binnen.

Een eenvoudig vertrek. Een rustig schijnende petroleumlamp hing boven een, bijna de geheele ruimte in beslag nemenden instrumenten-opstand. Een kleinere tafel tegen een der houten wanden, met papieren en in houten kastjes gesloten toestellen daarop; daaronder een veldbed. Nog een rustbank, kleurige indische sarongs daarover gespreid, tegen een der andere wanden. Een wereldkaart geprikt tegen het plankenschot.

Dit was de geheele meubileering. Dus werd mijn aandacht wel getrokken naar de seintafel.
Een in z'n simpel donkerblauwe uniform gestoken matroos, het ernstig jonge gezicht gespannen, de telefoonkap met twee luisterschelpen tegen de ooren, een geopend cahier voor zich, het potlood tot schrijven gereed daarnaast; zijn handen voortdurend bezig met allerlei draai-knoppen en licht-uitstralende glazen buisjes, met nog tallooze en allerlei toestelletjes en apparaatjes, waarnaar rustig doch rusteloos zijn grijpende bewegingen gingen.

En in dit kale, stille vertrek het wonderlijke fluiten en tuiten van een eindelooze opvolging van dan schijnbaar vèr-affe, nu weer plotseling als van heel dichtbij uitklinkende geluiden, .... vogel-gekweel, suizend theewater, occarinatoonen, fluitend gespot van 'n kwajongen, weemoedige doedelzakmelodie!
Het was de geheimzinnige muziek uit de lucht!
De draadlooze seinen, door het ontvangtoestel omgezet van golf-trillingen in geluiden, verklankten aldus de, van de verschillende internationale seinstations uitgezonden ontladingen tot hoorbare Morseteekens. Al die verschillende zoetelijkfluitende en zacht-sirenende geluiden wisselden elkaar af, overstemden elkaar, verdwenen, werden sterker, mengden zich als een cacophonie van hooge klarinetteerende geluiden dooreen. En eensklaps was het dan weer geluidloos stil. Zoodat alleen de nachtwind om het eenzame luisterhuisje gierde, en de tikkelende vlagen der winterbuien striemden tegen het houten karkas.
— „Is Indië er al?"
— „Nog niet, meneer", antwoordde de marconigrafist, even de telefoonveeren afgelegd, en zijn ooren weer vrij. „'t Is dadelijk negen uur, dan begint Bandoeng."
De ingenieur van Noppen en de korporaal marconigrafist,

beiden onafscheidelijk van dit ontvangtoestel, hebben van den aanvang af de seinproeven van dr. de Groot meegemaakt. De ingenieur was sedert 1911 diens assistent bij de Indische installaties.

Nauwelijks heb ik kennis met hem gemaakt, of in een hoek van het vertrek begin ik een vraaggesprek. Ik ben van een, tot het uiterste gespannen nieuwsgierigheid. Alles wil ik weten. Van den heer Dubois heb ik in de auto al gehoord over De Groot's onvermoeide proefnemingen. Hoe dan eindelijk aan boord van ons, naar Nederland vertrekkende oorlogsschip „De Zeven Provinciën", ditzelfde ontvangtoestel, nu hier op de eenzame Blaricumsche Meent opgesteld, geplaatst kon worden. Gedurende de geheele reis, juist een jaar geleden in 1918 aangevangen, van Indië tot San-Francisco, de langste afstand ooit door draadlooze seinen afgelegd, meer dan 20.000 kilometer, bleef men aan boord in voortdurende gemeenschap met dr. de Groot's station boven Bandoeng. Eindelijk, voorbij het Panama-kanaal, raakte men de lucht-verbinding kwijt. Doch spoedig nadat, met goedkeuring van het Haagsche Departement van Waterstaat, het ontvangtoestel in het Gooi was geïnstalleerd, kon men de draadlooze verbinding weer tot stand brengen.

Sedert den zomer van 1919 komen dagelijks, nu niet meer onderbroken, zonder hiaten bijna, in schier ongeschonden telegrammen, de berichten van Bandoeng te Blaricum aan.

De marconigrafist aan zijn seintafel heeft inmiddels de luisterschelpen weer tegen de ooren geklemd. Wij beduiden elkaar, een volstrekte stilte om hem heen te betrachten.

Ik buig me over den ingespannen luisterenden matroos. Hij heeft zijn potlood genomen. Hij beluistert met zijn fijn geoefend gehoor elk Morseteeken, dat Bandoeng hem nu toezendt. Rustig schrijft hij de seinteekens in letters neer; elk woord wordt ginds herhaald. Dan verbetert hij het geschrevene; of

met enkele nieuwe letters vult hij het aan. Ik lees zijn net duidelijk handschrift.
Maar daar wenkt me mijn gastheer, of ik op mijn beurt niet wil plaats nemen aan de seintafel, om het luister-toestel tegen mijn ooren te klemmen, en de vreemde geluiden te beluisteren, die de antenne buiten opvangt en naar ons overbrengt?
Ik ga gretig op de uitnoodiging in.
Met alle inspanning tracht ik de verschillende steunende en reutelende klanken te ontwarren. Dan is het me, alsof ik een fijnen ondertoon onderscheid .... het onverklaarbare verre gezang van een hoog gestemd vogeltje: „tuu-tu, .... tuu-tu .... tuu-tu ...."
Dit moet de tropische stem zijn van Bandoeng!

Maar dan, in-eens, volgt er het ruwe, rauwe geluid van krassende, knappende geluiden, alsof een reusachtige gramofoon aan het haperen slaat, .... rokketoktok .... rokketoktok .... rokketoktok-toktok .... En het vogeltje, brutaal overstemd, zingt nog slechts eindeloos zwak. En zoo ver ....
Even leg ik het luister-apparaat neer. Ik vraag verbijsterd: „Wat is dit voor oorverdoovend geweld?".
Lachend licht mijn technische geleider op deze nachtelijke expeditie mij in:
„Atmosferische storingen! Gewoon verschijnsel met Indië. Men leeft daar zeven uur later dan wij. Het is er nu zes uur in den ochtend, terwijl het hier elf uur in den avond is. Blijkbaar gaat dus de zon al op."
Ginds dus ontwaakt Insulinde.
De zon gaat op boven de Bandoengsche hoogvlakte van den Preanger.
En ik beluister hier, in den grimmigen Hollandschen nacht, den tropischen dageraad boven den Malabar.

1928.

Bijna tien jaar later.

De wetenschap heeft niet stil gestaan. De eerste radio-proefnemingen hebben geleid tot daarvoren ongedachte resultaten. Het draadloos telegrafeeren is tot gewoonte-werk geworden. Maar de eenmaal in dienst der zoekende menschheid gestelde aether-golven hebben tot nog andere mogelijkheden geleid. Over afstanden, welke in de tienduizende kilometers worden gemeten, gaat reeds onze stem. Men spreekt in den geluids-ontvanger; langs radiografischen weg wordt het geluid door den dampkring gedragen; de geluids-opvanger geeft de stem weer. Aan den anderen kant heeft hetzelfde plaats. Op bijna ongelooflijk-verren afstand wordt de menschelijke stem door het toestel opgenomen; de luchtgolven brengen haar over; en op de plaats, waar de eerste spreker zich bevindt, klinkt de andere stem .... Beide stemmen gaan over-en-weer .... Geen tijds-verschil meer; geen afstand meer .... Het is een „gewoon" telefoongesprek geworden .... Over een lucht-afstand van ongeveer 12.000 kilometer spreekt men met elkaar, even rustig en ongestoord, even duidelijk als bij een alledaagsch stads-gesprek per gemeentelijken telefoon.

Tusschen Nederland en Nederl.-Indië gaat, binnen een tijds-verloop van tien jaar, toen de eerste radiografische geluids-proeven tusschen het seinhuisje op de Gooische Meent en het berg-station op den Preanger Malabar werden genomen, reeds het draadloos telefoon-gesprek.

Door het Hoofdbestuur van „Posterijen en Telegrafie" in Nederland en dat in Indië hebben voortdurend verdere proef-nemingen plaats, teneinde geleidelijk te komen tot een geregeld telefonisch-draadloos verkeer ten believe van het publiek hier en gindsch. Elke week worden eenige dagen daarvoor bestemd. In den namiddag, tusschen vier en zes op

de Hollandsche klok, hebben de atmosferische storingen het geringst plaats in Indië, waar de tijd dan ongeveer zeven uur verder is, en de nachtklok zoo-ongeveer het middernachtelijk uur aanwijst.
Teneinde de geregelde proeven zooveel mogelijk af te wisselen, en behalve de stemmen der deskundigen en ingenieurs, zoowel in Nederland als in Indië, ook anderen reeds in de gelegenheid te stellen, de draadlooze proefgesprekken te houden, worden zoowel te 's Gravenhage als te Bandoeng enkele bevoorrechte particulieren uitgenoodigd, aan deze radio-telefoon-experimenten deel te nemen door op de daartoe vastgestelde uren een telefoon-gesprek te voeren.

Aldus verzamelen de wetenschappelijke vorschers steeds nieuw materiaal. Den eenen dag gaat het vlotter dan den andere. Soms zijn er uren, dat de aether kuren vertoont. Of een onverwachte en plotseling opkomende atmosferische storing maakt een telefonisch gesprek onduidelijk.... Den volgenden dag is er echter geen vuiltje aan Hollandsche of Indische lucht. Elk uur van den Haagschen middag is dan even kuurloos als van den Bandoengschen nacht. Geen gril der puur-afgestemde atmosfeer boven Nederland of Indië verstoort het overbrengen van het geluid der over-en-weer sprekende stemmen, welke elkaar hooren, herkennen naar den innigen klank; welke zich wisselen tot korte gesprekken, sprekend de een tot den ander, zoo duidelijk alsof men zich in hetzelfde gebouw bevindt, zonder de leegte van afstand....
En toch,.... toch gaan de wederzijdsche stemmen, heen-en-terug, over een afstand van tweemaal 12.000 kilometer, langs kunstmatigen weg voortgestuwd over de onzichtbare golven van lucht.

Die Dinsdag- en Donderdag-middagen in het groote dienst-

gebouw onzer „Posterijen en Telegrafie", aan de Kortenaerkade te 's Gravenhage, geven niet slechts hun nuttig effect voor den technischen leider der Radio-afdeeling, Dr. Ir. N. Koomans en zijn staf; bovendien geven zij dengenen, die dank zij de welwillendheid van den chef van den Persdienst bij het Staatsbedrijf der P. T. T., den Heer J. G. Pater, enkele dezer proef-gesprekken mochten bijwonen een sterke emotie, welke evengoed als eene van wetenschappelijke bewondering, als van zuiver menschelijken aard aan te duiden is.
Want in het vertrek, waar de aansluitingen met Kootwijk en Meyendel, dus indirect met Malabar en Bandoeng, tot stand worden gebracht, komen achtereenvolgens de „gegadigden" binnen, om volgens beurtnummer, vastgesteld tusschen Nederland en Indië, hun telefoon-gesprek van drie minuten te voeren.
De kamer is zoo ònopvallend van technische inrichting als slechts denkbaar is. Gordijnen sluiten het buitenlicht af, er schijnt een gezellig binnenkamersch electrisch licht. Geen vertoon van raadselachtige toestellen of ingewikkelde machinerieën. Tegen een der wanden slechts een schakelbord. En op een tafeltje een aller-gewoonst telefoontoestel geplaatst, waarvan de dubbelsnoeren met een half dozijn oor-apparaten zijn verbonden. Om te spreken is er niet anders dan het allerbescheidenst vierkant apparaatje, niet grooter dan het blanke blaadje uit een opschrijfboekje.
Dat is àlles....

En nu die afgeluisterde (of beter: mede-geluisterde) gesprekken tusschen Nederland en Indië!
Het zijn ouders, sprekende met hun kinderen. Vriendinnen en vrienden mogen met elkaar spreken. Ambtenaren (met verlof hièr, en in functie ginds) wisselen van gedachten.... 't Zijn korte gesprekken. Niet langer dan drie minuten. Véél te kort

om op zoo'n verren afstand, na dikwijls zoo lange scheiding, dadelijk weer aan elkaar te wennen.... Maar soms ook véél te lang, om bijna onvoorbereid, drie minuten vol te praten.... Eerst stamelt bijna altijd de korte ontroering, bij het wederzijdsch herkennen van het bekende geluid der verre stemmen.... Spoedig is de emotie overwonnen.... Dan gaan de vragen en antwoorden heen-en-weer.... 't Wordt genoeg'lijk babbelen.... Ernst en vroolijkheid wisselen in de korte gesprekken af.... Er wordt gelachen, geplaagd of gezucht, opgebeurd of getroost, gefluisterd of gezwegen....
Maar in bijna elk gesprek trilt een niet te bedwingen ontroering van stemmen-klank, — zóó ver en zóó dichtbij; de verwijdering van een halven aardbol om, en toch alsof men zich op ditzelfde oogenblik in hetzelfde vertrek bevindt, de wreede afstand van maatlooze werelddeelen, en de wonderlijke streeling der wel-bekende stemmen....

Ik ben niet anders dan toehoorder.
De ontroering van deze experimenteerders in het rustige kamertje kan mij onaangedaan laten.
Terwijl ik, als achteloos telkens een der ontvang-oorkleppen opnemend, even luister, snellen mijn gedachten mee, den verren afstand van Nederland naar Indië, en terug.
Ook herinner ik me....
Van tien jaar geleden. De herfstnacht op den eenzamen luisterpost bij Huizen. Later, toen ik in Indië was, mijn bezoek aan het hooge radiostation op den tropisch-pralenden Malabartop.
Terwijl ik nu spreek met Dr. Koomans, komt tegelijk de herinnering aan wijlen Dr. de Groot.
Evenals vroeger laat ik mij nu weer van al dit wonderlijks vertellen. Ik wil immers àlles weten — leeken-verbazing! — van dit wetenschappelijk getoover, hoe langs draadlooze

hemelwegen, van den Hollandschen middag naar den Indischen nacht, de gesprekken gaan, in rustige, vlottende zinnen, van het eene wereld-uiteinde naar het andere overgebracht, in de bijna onberekenbare fractie eener sekonde....
Indertijd heb ik eveneens, ademloos geluisterd naar de uiteenzettingen van dien Indischen geleerde Dr. de Groot, klein, dik, druk, gebrild, joviaal, onvermoeid in de weer, van dag tot dag zijn staf van technische medewerkers inspireerend tot het doen slagen van het prachtige wetenschappelijke werk eener rechtstreeksche radio-grafische verbinding tusschen Insulinde en Nederland. En nu luister ik, ademloos andermaal van verbazing en bewondering, naar de kalme verklaringen van Dr. Koomans, die zit te vertellen, alsof 't de simpelste zaak ter wereld ware, over het regelmatig vorderen der wederzijdsche proeven van radiotelefonie, om alles zoo te regelen, dat straks — ja! wanneer? misschien over enkele maanden al! — voor het publiek de geregelde draadlooze telefoondienst tusschen Nederland en Indië, vice-versa, tot stand kan komen.

Terwijl nog de stemmen over-en-weer-gaan op de flits-snelle luchtgolven, gaan mijn gedachten, nòg sneller....
Ik leef terug in den heerlijken Preanger, hoog boven de hoogvlakte van Bandoeng, naar den Malabar opgestegen....
Den windenden spiraalweg door de overdadige tropische natuur omhoog, tot waar, nog geen duizend meter boven het, zelf 700 meter boven den zee-spiegel gelegen Bandoeng, aan de gapende rotskloof het kracht-station gebouwd is.... Een 2000 meter lange kabel, doorbuigend met een zakkende lijn van 300 meter, is met een koperdraad verbonden aan de lager-gelegen installaties.... De wanden van de diepe inkerving in den stoeren vulkaan, vroeger dicht-begroeid met de bonte pracht van Indische rimboe, zijn zooveel mogelijk kaal

gekapt, teneinde de antenne niet af te leiden.... Overal rondom spreidt zich de Oostersche natuur-weelde van koffie- en thee-plantages, van rijstvelden en nog ongerept oerwoud, de onzegbare majesteit van het Java'sche berglandschap.... Ginds, in de stilte van den soms adem-beklemmenden tropennacht, dan weer overvol met vreemde geluiden van dieren en insecten, vangt men nu onze stemmen op, en voert ons de stemmen terug, uitgestooten door electrische ontladingen der sterkgeladen booglampen, als onzichtbare projectielen uit een reusachtigen katapult, voort-snellend op de ruggen der hooge, luchtige dampkring-golven, met hun 300.000 kilometer-snelheid de eindelooze ruimten van het Heelal door-trillend.... Ik dròòm als in een tropischen toover-nacht....
En ik lèèf, als modern menschenkind, telefoneerend uit m'n luien stoel, in het knusse kamertje aan de Haagsche Kortenaerkade, in het onbegrijpelijke Heden....

's Gravenhage, Juli 1928.

# OUD MOEDERTJE

„Al wat een menschenhart voorgoed
Beminnen en bewaren moet,
't Is nergens veilig opgeleid:
Geen hart waar 't niet vergaat en slijt,
En geen verbeelding die 't vasthouden mag.
Al is het nooit en nimmermeer vergeten,
Zijn volheid wordt enkel bezeten
Een tel, een uur, een dag.

„In dit besloten hartvertrek
Waar ik tot blakke stilte wel bezwoer
Den springvloed van het wereldsche rumoer,
Maar niet het bloed dat eeuwig werkt en wikt,
En nooit zich tot afhanklijk luistren schikt:
O arm eenzelvig tweegesprek
Dat antwoord weet nog vóor de vraag,
Doolhof met de eigen echo achter elke haag,
Onnoozel spel met bloedelooze schim
Van verre levenwarme stem!...

„En nu in vaart door niets gestuit,
Op dit doof oor en dit doof hart gericht,
Flitst aan als veronzienlijkt licht,
Het anders blind en traag geluid,
En bloeit er uit
Zoo zuiver en zoo nieuw en onvermoed,
Dat eindlijk hóoren moet
Het bloed,
En enkel staamlen breekt zich baan...
Dan is het al voorbij...
En 't hart begint zijn mommerij
Van voor af aan...
Zal het nu beter gaan?"

P. C. BOUTENS

# INHOUD

DE STEM UIT HET OOSTEN door E. Groenevelt (De Avondpost) . . . . . blz. 8

GESPREKKEN MET INDIË, DE WONDEREN VAN DE DRAADLOOZE door G. H. 's Gravesande Pannekoek (Het Vaderland) . . . . . 12

HET BELEEFDE WONDER door W. H. Vliegen (Het Volk) . . . . . 18

HET RADIO-KRUISGESPREK door Vliegen Jr (Het Volk) . . . . . 22

EEN NIEUWE WEG NAAR INDIË door Henri van Wermeskerken (De Telegraaf) . . . . . 28

HALLO WELTEVREDEN door H. van den Broeck (De Tijd) . . . . . 32

IN DE KAMER VAN HET WONDER door Herm. H. J. van de Pol (Algemeen Handelsblad) . . . 40

DE STEM VAN NEDERLAND BEHEERSCHT DE WERELD door Joh. Koning (Haagsche Courant) . 46

DRAADLOOZE BANDEN door H. Salomonson (Aneta) 54

DE TELEFOONVERBINDING MET INDIË door H. Hotke (Nieuwe Rotterdamsche Courant) . . 58

HORS D'OEUVRE, I & II, door Pater Hyacinth Hermans (De Maasbode) . . . . . 64

HALLO . . . INDIË door Jan Feith (De Indische Post) 72

OUD MOEDERTJE door P. C. Boutens . . . 86

TEN EINDE DE HERINNERINGEN DIE DE AUTEURS IN HUNNE NIEUWSBLADEN EN TIJDSCHRIFTEN PUBLICEERDEN, ALS EEN BLIJVEND GETUIGENIS uit de ook voor het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie & Telefonie gedenkwaardige periode der proefgesprekken met Indië, in één boek te zamen te houden, is door het Hoofdbestuur der Posterijen & Telegrafie na verkregen welwillende medewerking der schrijvers, tot deze uitgave besloten. De verzen, aan het slot van de Herinneringen opgenomen, zijn als een gave des dichters, voor dit bijzondere doel geschreven. De titel en het sluitstuk zijn in hout gesneden door FOKKO MEES.

Gedrukt ter Algemeene Landsdrukkerij.